OLSZTYN 2030+
SPOTKANIA / WARSZTATY / DYSKUSJE

konsultacje.olsztyn.eu

RAPORT KOŃCOWY

I ETAP KONSULTACJI SPOŁECZNYCH
OPRACOWANIE PROJEKTU
STRATEGII ROZWOJU MIASTA – OLSZTYN 2030+

URZĄD MIASTA OLSZTYNA
2021

Spis treści

1. INFORMACJE OGÓLNE O PROCESIE 3
a. Podstawa prawna konsultacji 3
b. Cel konsultacji 3
c. Zasięg terytorialny i termin konsultacji 3
d. Wykorzystane kanały komunikacji 4
2. FORMY KONSULTACJI 4
a. Spotkania z mieszkańcami 4
b. Zbieranie opinii lub propozycji na piśmie, w tym drogą elektroniczną 6
c. Badania ankietowe, w tym ankiety online 7
d. Zamieszczenie zagadnień do konsultacji na portalu www.konsultacje.olsztyn.eu 7
3. ZESTAWIENIE ZGŁASZANYCH OPINII, WNIOSKÓW I PROPOZYCJI 8
a. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane w czasie debat 8
b. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane w czasie spotkań z młodzieżą szkół średnich 24
c. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane na piśmie 26
4. PODSUMOWANIE I. ETAPU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH 37

1. INFORMACJE OGÓLNE O PROCESIE

a. Podstawa prawna konsultacji

Realizowane w ramach pierwszego etapu konsultacje społeczne opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta Olsztyn 2030+ zostały przeprowadzone w oparciu o następujące regulacje:

- art. 10f ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. *o samorządzie gminnym* (t.j. Dz.U. z 2020, poz. 713 ze zm.)
- art. 3 pkt 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. *o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (t.j. Dz.U. z 2019 poz. 1295 ze zm.)
- uchwała nr XXXIV/605/13 Rady Miasta Olsztyna z dnia 27 marca 2013 r. *w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzenia konsultacji społecznych z mieszkańcami Gminy Olsztyn* (Dz.U. Woj. Warm.-Maz. 2013.1718).
- uchwała nr XXXI/519/21 Rady Miasta Olsztyna z dnia 24 lutego 2021 r. *w sprawie określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+, w tym trybu jego konsultacji zgodnie z art. 6 ust. 3 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju*
- zarządzenie nr 269 Prezydenta Olsztyna z dnia 4 sierpnia 2021 r. *w sprawie przeprowadzenia pierwszego etapu konsultacji społecznych dotyczących opracowania projektu „Strategii Rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+"*

b. Cel konsultacji

Celem konsultacji było zebranie opinii, wniosków i propozycji dot. kierunków rozwoju Olsztyna oraz jego wizji w roku 2030 i w latach kolejnych, wypracowanie założeń do projektu dokumentu pn. „Strategia rozwoju Miasta - Olsztyn 2030+".

c. Zasięg terytorialny i termin konsultacji

Pierwszy etap konsultacji społecznych miał zasięg ogólnomiejski. Uczestnikami spotkań byli mieszkańcy Olsztyna, radni Rady Miasta Olsztyna, przedstawiciele olsztyńskich rad osiedli, uczelni wyższych, instytucji, organizacji społecznych, społecznicy, przedsiębiorcy.

Konsultacje zostały przeprowadzone w okresie od 26 sierpnia 2021 r. do 31 października 2021 r.

d. Wykorzystane kanały komunikacji

Informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych i możliwych formach udziału w nich pojawiła się:

- na konferencji otwierającej proces konsultacji zorganizowanej dnia 07 czerwca 2021 r.
- w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta Olsztyna
- na miejskim portalu internetowym www.olsztyn.eu
- na miejskim portalu internetowym www.konsultacje.olsztyn.eu zakładka „Strategia 2030+"
- na profilu Facebook Miasto Olsztyn
- na profilu Facebook Olsztyn 2030+
- na miejskim kanale You Tube wwwolsztyneu.

Dodatkowo, informacja o rozpoczęciu konsultacji społecznych wraz z zaproszeniem do wzięcia w nich udziału została przesłana bezpośrednio do Rady Miasta Olsztyna, gminnych jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych, placówek oświatowych, olsztyńskich uczelni wyższych, przedstawicieli środowisk takich jak: gospodarka, kultura, sport, zdrowie, opieka społeczna, edukacja i wychowanie, i in.

2. FORMY KONSULTACJI

a. Spotkania z mieszkańcami

W ramach konsultacji przeprowadzono dziesięć debat tematycznych oraz dwa spotkania z młodzieżą szkół średnich. Szczegółowe informacje w zakresie debat przedstawiono w tabeli poniżej.

Lp.	TEMAT DEBATY	TERMIN DEBATY	ZAGADNIENIA SZCZEGÓŁOWE DEBATY	EKSPERT WIODĄCY	EKSPERT ZEWNĘTRZNY
1.	Olsztyn inteligentnej transformacji	26 sierpnia 2021 r.	gospodarka, konkurencyjność, inteligentne specjalizacje, smart city itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Kacper Nosarzewski
2.	Olsztyn wrażliwy	02 września 2021 r.	niepełnosprawność, empatia, wsparcie, włączenia społeczne itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Magdalena Ruszkowska-Cieślak
3.	Olsztyn odporny klimatycznie	09 września 2021 r.	adaptacyjność, odporność, zmiany klimatyczne itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	dr Paulina Legutko-Kobus

4.	Olsztyn bez barier przestrzennych	16 września 2021 r.	bezpieczeństwo, przyjazne przestrzenie, miasto "15-minutowe" itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	dr inż arch. Paulina Tota-Stawarczyk
5.	Olsztyn obywatelski i współzarządzany	23 września 2021 r.	współpraca, projekty, współodpowiedzialność, inicjatywy mieszkańców, budżet obywatelski itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	dr Paulina Nowicka
6.	Olsztyn inspirujący	30 września 2021 r.	kultura, tożsamość, kreatywność, inspiracje itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Aleksandra Litorowicz
7.	Olsztyn wielopokoleniowy	7 października 2021 r.	młodość, empatia, co-living, współpraca wielopokoleniowa, sąsiedztwo wielopokoleniowe itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Marcin Żebrowski
8.	Olsztyn mobilny	14 października 2021 r.	transport publiczny, obwodnica, bezpieczeństwo, organizacja ruchu, elektromobilność itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Paweł Jaworski
9.	Olsztyn zdrowy i aktywny	21 października 2021 r.	profilaktyka, pandemia, ochrona zdrowia, formy spędzania wolnego czasu, jakość usług medycznych itp	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	Joanna Miłachowska
10.	Olsztyn kompetentny	28 października 2021 r.	nauka, praktyka, edukacja, szkoły wyższe, kluczowe kompetencje, zawody przyszłości, sztuczna inteligencja itp.	dr hab. Wojciech Dziemianowicz, prof.Uniwersytetu Warszawskiego	dr hab. inż. Aleksander Orłowski

Wszystkie wyżej wymienione debaty zostały przeprowadzone w formule online na platformie komunikacyjnej MS Teams, zapewniając ich uczestnikom jednoczesną transmisję wizji i dźwięku. Linki do debat były wysyłane na adresy e-mail osób zgłaszających chęć udziału w poszczególnych debatach, przesyłanych na adres strategia2030@olsztyn.eu. Osoby uczestniczące w debatach online aktywnie brały udział w dyskusjach, zabierając głos, zgłaszając uwagi, wnioski oraz propozycje niezbędne do wypracowania założeń projektu Strategii Rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+. Ponadto przebieg spotkań był transmitowany w czasie rzeczywistym trwania debaty na kanale You Tube wwwolsztyneu. Nagrania udostępniono pod niżej podanymi adresami:

- debata 1. „Olsztyn inteligentnej transformacji": https://www.youtube.com/watch?v=5028s5kSOQc

- debata 2. „Olsztyn wrażliwy": https://www.youtube.com/watch?v=FUiRtHw5Fmg&list=PLB8Mfyt9QVkPBhlz2iUS3_oSmfpsZqlSZ&index=5

- debata 3. „Olsztyn odporny klimatycznie": https://www.youtube.com/watch?v=yf47Zdo97HE&list=PLB8Mfyt9QVkPBhlz2iUS3_oSmfpsZqISZ&index=6
- debata 4. „Olsztyn bez barier przestrzennych": https://www.youtube.com/watch?v=5XKESBks4j4
- debata 5. „Olsztyn obywatelski i współzarządzany": https://www.youtube.com/watch?v=Irxqz2TEVH8
- debata 6. „Olsztyn inspirujący": https://www.youtube.com/watch?v=ZA-dxssvQoE
- debata 7. „Olsztyn wielopokoleniowy": https://www.youtube.com/watch?v=2adiKpBBPtk
- debata 8. Olsztyn mobilny": https://www.youtube.com/watch?v=lN-XJbQ4HRI
- debata 9. Olsztyn zdrowy i aktywny": https://www.youtube.com/watch?v=BttBTpoXIRM
- debata 10. „ Olsztyn kompetentny": https://www.youtube.com/watch?v=Irxqz2TEVH8

Organizowanym debatom nadano kształt warsztatów z udziałem ekspertów, celem których było przybliżenie uczestnikom tematu debaty. W czasie wspólnych rozmów o mieście, uczestnikom spotkania umożliwiono wyrażenie opinii i złożenie propozycji i opinii do protokołu.

Ponadto, w ramach pierwszego etapu konsultacji opracowania projektu Strategii Rozwoju Miasta Olsztyn 2030+ zorganizowano dwa spotkania stacjonarne z młodzieżą szkół średnich:

- 08 października 2021 r. – w III Liceum Ogólnokształcące im. Mikołaja Kopernika w Olsztynie
- 21 października 2021 r. – w IV Liceum Ogólnokształcącym im. Marii Skłodowskiej-Curie w Olsztynie.

Młodzi uczestnicy dyskusji dzielili się swoimi spostrzeżeniami, uwagami dot. funkcjonowania miasta, wizji jego rozwoju. Młodzież rozmawiała o tym, w jakim Olsztynie chcą żyć, pracować, mieszkać za 10 lat.

Protokoły z przebiegu poszczególnych debat oraz spotkań zostały zamieszczone na stronie https://konsultacje.olsztyn.eu/konsultacje-spoleczne/01798f08-cb52-458f-8190-f6f4a9279a6f/0179ccd7-e5f3-4550-abeb-180a7b15f296 .

b. Zbieranie opinii lub propozycji na piśmie, w tym drogą elektroniczną

W procesie konsultacji otrzymano 20 uwag, z których 17 złożono w formie elektronicznej na adres e-mail strategia2030@olsztyn.eu, 3 uwagi zostały złożone na piśmie. Z możliwości udziału w konsultacjach w takiej formie skorzystały łącznie 4 instytucje i osoby fizyczne.

c. Badania ankietowe, w tym ankiety online

Debatom tematycznym „Olsztyn inteligentnej transformacji" (197), „Olsztyn wrażliwy" (99), „Olsztyn odporny klimatycznie" (111), „Olsztyn kompetentny" (114) towarzyszyły krótkie ankiety. Łączna liczba wypełnionych formularzy - 521. Badania przeprowadzano online. Kwestionariusze ankiet były dostępne na portalu https://konsultacje.olsztyn.eu/konsultacje-spoleczne oraz w aplikacji „Transparentne JST".

Uczestnicy debat „Olsztyn bez barier przestrzennych", „Olsztyn obywatelski i współzarządzany" brali udział w badaniu opinii, które przeprowadzono w trakcie trwania ww. spotkań. Do ich przeprowadzenia wykorzystano interaktywne narzędzie badawcze *Mentimeter*.

Wyniki badań ankietowych oraz opinii, o których mowa powyżej zostały przedstawione uczestnikom w czasie trwania debaty, a także ujęto je w protokołach z przebiegu spotkań.

d. Zamieszczenie zagadnień do konsultacji na portalu www.konsultacje.olsztyn.eu

Na portalu www.konsultacje.olsztyn.eu wszystkim zainteresowanym udostępniono dokumenty, stanowiące bazę wiedzy o rozwoju społeczno-gospodarczym i przestrzennym Olsztyna, a także będące punktem wyjścia do prac nad opracowaniem projektu Strategii Rozwoju Miasta – Olsztyn 2030+.

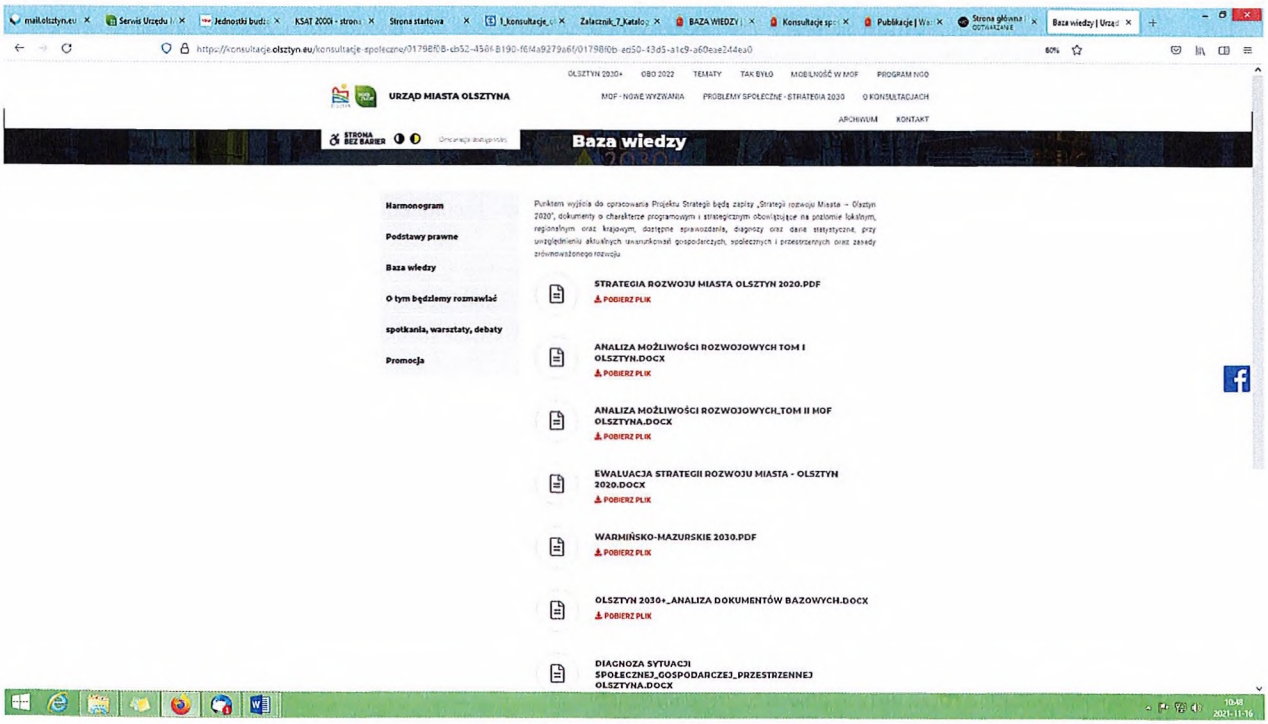

3. ZESTAWIENIE ZGŁASZANYCH OPINII, WNIOSKÓW I PROPOZYCJI

a. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane w czasie debat

Lp.	Kluczowe wnioski płynące z dyskusji
1	Tworzenie warunków sprzyjających prowadzeniu biznesu to dobra lokalizacja, dostęp do przestrzeni biurowej, infrastruktura, ale także zapewnienie dobrej jakości życia w mieście.
2	Nowe technologie, systemy sztucznej inteligencji będą miały coraz większy wpływ na podejmowanie decyzji rozwojowych miasta. Dane generowane przez już funkcjonujące systemy cyfrowe i wciąż rozbudowywane, wpływają i w coraz większym stopniu będą wpływać, na decyzje w zakresie planowania rozwoju przestrzennego, funkcji społecznych w mieście.
3	Niezbędna jest świadomość potrzeby inteligentnej transformacji, znalezienia rozwiązań, umiejętność wdrożenia nowych rozwiązań.
4	Transformacja cyfrowa firm (przedsiębiorstw, podmiotów publicznych) staje się koniecznością. Wykorzystanie inteligentnych technologii wpływa na oszczędność czasu, pieniędzy, zasobów, usprawnia i optymalizuje realizowane procesy. Wpływa na wzrost konkurencyjności na rynku globalnym. Niezbędne są działania zachęcające przedsiębiorców do korzystania z zewnętrznych środków finansowych.
5	Wspieranie przedsiębiorców – w zakresie rozwoju innowacyjnych produktów, usług, technologii w ramach interdyscyplinarnych projektów; tworzenia form wsparcia, nawiązywania współpracy pomiędzy podmiotami naukowymi oraz badawczo-rozwojowymi, w tym międzynarodowymi; tworzenia międzynarodowych i interdyscyplinarnych konsorcjów projektowych; tworzenia integracji sieci żywych laboratoriów, akceleratorów i in.; sieciowania na poziomie krajowym i międzynarodowym.
6	Olsztyn to dobre miasto tak do pracy, jak i odpoczynku. Wyzwaniem jest dostęp do wysoko wykwalifikowanych kadr. Niezbędne jest tworzenie warunków przyciągających wykwalifikowane kadry, zachęt do życia i pracy w Olsztynie - stworzenia kompleksowej oferty (przedstawiającej konkretne możliwości podjęcia pracy, zamieszkania, edukacji, odpoczynku i in.) dla zainteresowanych pracą zdalną z Olsztyna.
7	Edukacja i kadry - niezbędna jest dbałość o wysokie kwalifikacje kadry, w tym kształcenie dostosowane do potrzeb rynku pracy. Przybliżenie uczniom i studentom świata nowych technologii „od środka" i zachęcanie ich do podążania za rozwojem nowych technologii.
8	Wspieranie i rozwój start-up'ów oraz mikro- i małych przedsiębiorstw w zakresie wzrostu efektywności procesów, zarządzania (automatyzacja, robotyzacja), wykorzystania zewnętrznych źródeł finansowych, dostosowania modeli biznesowych.
9	Działania wspierające funkcjonowanie OPN-T – dotacje z Urzędu Miasta Olsztyna na działalność OPN-T i projekty realizowane przez firmy zlokalizowane w OPN-T.
10	Podejmowanie przez Urząd Miasta współpracy z osobami o wysoko zaawansowanych kwalifikacjach z zakresu nowych technologii - system mikrograntów dla osób rozwiązujących low-slung problems with the help of technology (nisko zawieszone problemy za pomocą technologii).
11	Olsztyn miastem kreacji – tworzyć warunki zachęcające innowatorów, start up'y, czy osoby tworzące nowe technologie do pracy w Olsztynie. Należy tworzyć miejsca kreacji - np. domki na drzewach nad jez. Ukiel. Brak biurowców klasy A; brak dużych powierzchni coworkingowych.

12	Na rozwój miasta należy patrzeć przez pryzmat zabezpieczenia podstawowych potrzeb jego mieszkańców.
13	W inteligentnym rozwoju trzeba szukać przewag, unikalnej marki miasta – „Olsztyn – miasto, w którym kupimy młodość" (medycyna, rehabilitacja, usługi związane z utrzymaniem dobrego stanu zdrowia); „Olsztyn akademicką stolicą województwa warmińsko-mazurskiego" (budowanie marki Olsztyna jako miasta akademickiego). W tym zakresie niezbędna jest ścisła współpraca z olsztyńskimi uczelniami wyższymi.
14	W pracach nad Strategią należy porównywać się z innymi miastami – w tym zagranicznymi i nawet tymi znacznie większymi od Olsztyna – np. do Londynu.
15	Koncentracja miejsc na potrzeby aktywizacji osób starszych (centra seniorów, programy „Przyjazny sąsiad", „Ciepły telefon").
16	Optymalne wykorzystanie istniejących zasobów na potrzeby lokalnej aktywności, koncentracja i integracja działań (np. wykorzystanie infrastruktury DDPS na inne potrzeby lokalnej społeczności).
17	Deinstytucjonalizacja staje się koniecznością. Niezbędne jest łączenie zasobów, podejmowanie współpracy międzysektorowej (samorząd lokalny + organizacje pozarządowe + środowisko gospodarcze).
18	Niezbędne jest rozwijanie systemu instytucjonalnej opieki środowiskowej oraz budowanie wspólnoty sąsiedzkiej i wrażliwości wolontariatu.
19	Opieka zdrowotna – tworzenie klimatu dla rozwoju geriatrii jako specjalizacji lekarskiej (w oparciu o współpracę z UWM).
20	Stworzenie centrum opieki medycznej wykorzystującej już istniejącej infrastruktury (koncentracja i integracja działań).
21	Objęcie opieką wytchnieniową opiekunów osób starszych.
22	Tworzenie hospicjów.
23	Tworzenie atrakcyjnej oferty zajęć dla osób starszych (np. zajęcia na świeżym powietrzu, w ramach istniejącej infrastruktury).
24	Wprowadzenie godzin ciszy w urzędach i miejscach użyteczności publicznej (uwzględniając potrzeby m.in. osób z nadwrażliwością słuchową, sensoryczną etc.).
25	Działania na rzecz poprawy jakości życia i funkcjonowania osób z niepełnosprawnością narządu słuchu (upowszechnienie domowej nauki języka migowego; działania na rzecz wzrostu kompetencji pracowników administracji, instytucji publicznych i pracowników firm w zakresie znajomości języka migowego).
26	Działania na rzecz członków lokalnej społeczności pozostających w tymczasowym kryzysie (wymagających wsparcia jedynie w „gorszym" dla nich okresie życia).
27	Tworzenie inkubatorów społecznych innowacji, budujących wrażliwość społeczną, rolą których będzie integracja różnych grup społecznych wokół określonych rozwiązań (działania integrujące np. na rzecz seniorów + wychowanków domów dziecka w połączeniu z działaniami na rzecz zwierząt).
28	Olsztyn wrażliwy nie tylko na potrzeby ludzi, ale także na środowisko i potrzeby zwierząt.
29	Powstanie grzebowiska dla zwierząt.
30	Brak dostępności do infrastruktury np. kulturalnej, administracyjnej, etc.

31	Osoby z niepełnosprawnościami potrzebują normalnego włączenia do społeczeństwa. Włączenie uczy społeczeństwo kontaktu z osobami z niepełnosprawnościami, wspólnego funkcjonowania, rozpoznawania potrzeb tych osób, a także adekwatnych zachowań i reakcji na osoby z różnymi niepełnosprawnościami.
32	Olsztyn bez podziałów - otwarty i wspólny dla wszystkich, bez podziału na pełnosprawnych, seniorów osoby z niepełnosprawnościami czy innych. Normalność dostępna dla wszystkich, bez względu na ograniczenia.
33	Wyzwaniem jest miasto bez barier architektonicznych (audyt instytucji publicznych przeprowadzany we współpracy z osobami z niepełnosprawnościami).
34	Kontynuacja działań na rzecz edukacji włączającej.
35	Niezbędne jest organizowanie kampanii społecznych uwrażliwiających na potrzeby innych.
36	Planowanie i wdrażanie rozwiązań na rzecz określonej grupy społecznej powinno odbywać się przy ścisłym udziale osób, do których to działanie/rozwiązanie będzie kierowane. Taka współpraca zapewni, że działania będą adekwatne a ich efektywność możliwie najwyższa.
37	Olsztyn wrażliwy musi postawić w centrum uwagi człowieka i jego potrzeby, często niezaspokojone bez winy tego człowieka. Z uwagi na to, że potrzeby te będą różnorodne, tak i wrażliwość powinna być rozproszona.
38	Niezbędne są działania na rzecz edukacji do wrażliwości, empatii.
39	Podejmując działania należy zakładać 100% sukcesu, nie można poprzestawać na wskaźnikach w połowie drogi.
40	Wprowadzanie polityki antysmogowej. Zanieczyszczenie powietrza pozostaje od lat na poziomie wyższym niż w państwach zachodnioeuropejskich. Według Raport Polskiego Raportu Smogowego likwidacja źródeł niskiej emisji jest w Polsce prowadzona opieszale (wymiana kotłów nie jest priorytetem, tak dla największych miast, jak dla najbardziej zanieczyszczonych gmin; fundusze przeznaczane na ten cel, są w Olsztynie jednymi z najniższych); w analizie i badaniu mieszkańców ochrona środowiska jest postrzegana negatywnie (jedną z przyczyn tej sytuacji upatruje się w mało restrykcyjnych uchwałach, odsuwających w czasie wprowadzenie pełnych zakazów ograniczając się do wieloletnich planów wymiany kotłów na nowoczesne, ale w których wciąż spalany jest węgiel). Regulacje antysmogowe zostały przyjęte jedynie przez 13 samorządów wojewódzkich (samorząd Olsztyna podjął taką uchwałę w roku 2018, samorząd województwa warmińsko-mazurskiego - do tej pory nie podjął).
41	Wprowadzenie w strategii miasta uregulowań w prawie lokalnym mających na celu wymianę do 2030 roku wszystkich urządzeń grzewczych niskiej jakości.
42	Edukacja i kampanie społeczne - budujące świadomość naszego wpływu i odpowiedzialności za środowisko (edukacja, tak przedszkolna i szkolna, jak i edukacja osób dorosłych – osób indywidualnych, zarządzających firmami, członków organizacji pozarządowych itd.); sprawiedliwość międzygeneracyjna/ międzypokoleniowa (decyzje podejmowane dziś będą miały wpływ na przyszłe pokolenia); aktywizacja młodzieży (włączenie młodych w planowanie ich przyszłości).
43	Dostosowanie kanałów informacji do grup społecznych, z którymi chcemy przedyskutować problem (wielokanałowość komunikacji; dotarcie do grup wykluczonych cyfrowo).
44	Niezbędne jest dążenie do neutralności klimatycznej miasta.
45	Organizacje pozarządowe naturalnym partnerem samorządu Olsztyna - niezbędne jest zwiększenie zaangażowania organizacji pozarządowych i ich członków w kwestie ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju, transformacji energetycznej, neutralności klimatycznej, w sprawy adaptacji do zmian klimatu (partnerstwo; ścisła współpraca z samorządem Olsztyna; wspólne projekty grantowe; organizacja wspólnych wydarzeń proekologicznych; wymiana informacji – udział w seminariach, szkoleniach z zakresu szeroko rozumianej ochrony środowiska, budowania odporności klimatycznej).

46	Niezbędne jest zwiększanie potencjału społecznego, budowanie świadomości odpowiedzialności za lokalną społeczność i w szerszym kontekście – wpływu na rozwój Miasta (liderzy lokalni, inicjatywy oddolne); włączanie mieszkańców Olsztyna w prace formalne nad dokumentami strategicznymi.
47	Należy podjąć działania angażujące ludzi młodych (np. przedstawicieli Młodzieżowego Strajku Klimatycznego) w prace nad Strategią rozwoju Miasta - Olsztyn 2030+.
48	Wykorzystać postulaty wnoszone w czasie konsultacji społecznych „Zielony Olsztyn" (standardy wprowadzania zieleni w mieście; mapa istniejącej zieleni w mieście, w tym mapa drzew; zielony wolontariat w Olsztynie) i in.
49	Niezbędne jest budowanie zaufania organizacji pozarządowych i aktywistów miejskich w stosunku do działań na rzecz zielonego Olsztyna, podejmowanych przez samorząd Olsztyna.
50	Zielony budżet obywatelski - jako nowy strumień środków finansowych (poza środkami przeznaczonymi na OBO).
51	Zagospodarowanie terenów zielonych zlokalizowanych na terenach i wokół placówek oświatowych.
52	Wyzwaniem jest ograniczone powiązanie środków z budżetu miasta z działaniami zapisanymi w Strategii.
53	Wymagane jest wypracowanie standardów i form współpracy oraz komunikacji na linii organizacje pozarządowe, grupy nieformalne i samorząd Olsztyna.
54	Potrzeba działań w zakresie likwidacji barier i poprawy bezpieczeństwa w ruchu pieszym, drogowym, rowerowym: a. poprawa nawierzchni wyłożonej trylinką w ciągu ul. Jasnej, b. budowa nowych i uzupełnienie ciągłości przebiegu istniejących ścieżek rowerowych (os. Zatorze), c. brak ciągłości chodników likwidacja barier w okolicach ośrodków wsparcia (placówki przy ul. Paukszty) zmiana strony przebiegu chodnika, nierówności chodnika wymuszają na osobach z ograniczeniami w poruszaniu się jazdę po ruchliwej ulicy, d. wprowadzenie faktycznych ułatwień w przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, wzroku; eliminacja znaków stygmatyzujących np. „Uwaga niewidomi".
55	Niezbędne jest przeprowadzenie przeglądu miejsc wymagających pilnej poprawy przestrzeni i likwidacji barier (w tym m.in. ośrodków wsparcia).
56	Odseparowanie ruchu pieszego, rowerowego od samochodowego: a. wykorzystać potencjał pomysłu tzw. „Zielonej Obiegowej", odtworzenie założeń bezkolizyjnego poprowadzenia ruchu pieszego i rowerowego, równoległego do ruchu drogowego, bez konieczności przecięcia z ruchem samochodowym, w szczególności z dużymi skrzyżowaniami (trasa: Park Kusocińskiego – Aquasfera – LO4 – Żołnierska – Pstrowskiego – Synów Pułku/Pstrowskiego – os. Nagórki – granica Olsztyna (okolice ul. Kubusia Puchatka)) – niezbędny byłby przegląd zmian, jakich dokonano w ostatnich latach na ww. trasie w wyniku prowadzonych inwestycji i udrożnienie miejsc, w których pojawiły się kolizje, b. wykorzystać potencjał trasy „Kołodrom" (istnieje projekt budowlany), c. udrożnić przebieg trasy pn. „Łynostrada" (dawniej „Niebieska Obiegowa"), d. wykorzystać potencjał pomysłów ze „Strategii rozwoju Miasta – Olsztyn 2020" – wiele z nich jest nadal aktualnych.
57	Niezbędne jest opracowanie standardów wszystkich elementów przestrzeni: architektury, transportu, informacji, co pozwoli w latach przyszłych projektować i wdrażać przedsięwzięcia inwestycyjne zgodnie z góry przyjętymi normami.

58	Przeprowadzenie inwentaryzacji całej sieci drogowej i jej hierarchizacji, co pozwoli przygotować rozwiązania systemowe dla przestrzeni z poszczególnych grup ważności. Przeprowadzanie przeglądu aktualności opracowanych standardów (np. pod kątem możliwości zastosowania nowych rozwiązań) np. raz na 10 lat.
59	Niezbędne jest przyjęcie i systemowe wdrażanie „uchwały krajobrazowej".
60	Wzrost dostępności miasta jest dostrzegalny w wielu obszarach. Wyzwaniem jest znalezienie konsensusu rozwiązań, odpowiednio dobranych do potrzeb poszczególnych grup społecznych a zadowalających na tym samym poziomie wszystkich (osoby pełnosprawne i osoby z określonymi ograniczeniami).
61	Wyzwaniem jest proces suburbanizacji. Niezbędne jest planowanie przestrzeni w skali makro - w kontekście generowanych obecnych i przyszłych potoków ruchu; zagospodarowania i wykorzystania dostępnych przestrzeni publicznych np. poprzez dogęszczanie terenów zabudową o charakterze miejskim (w granicach administracyjnych miasta), skomunikowanie miasta komunikacją miejską/pieszą/rowerową (bez konieczności generowania indywidualnego ruchu samochodowego).
62	Jeziora atutem Olsztyna – zagospodarowanie i udostępnienie terenów **wokół** jezior, np. Kortowskiego, Ukiel.
63	Zieleń urządzona w mieście: pełne wykorzystanie terenu popoligonowego przy ul. Warszawskiej/Armii Krajowej jako ogólnodostępnego, publicznego ogrodu/parku botanicznego, połączonego pełnym ciągiem komunikacyjnym ze zrewaloryzowanym Parkiem Kortowskim, terenem przy jez. Kortowskim i dalej poza teren Kortowa.
64	Podnoszenie jakości życia we wszystkich jego przejawach vs. zagęszczanie zabudowy (os. Zatorze) – dogęszczanie zabudowy odbywa się kosztem jakości życia mieszkańców (następuje likwidacja placów zabaw, terenów zielonych, na których powstają miejsca parkingowe; niedostosowanie komunikacyjne sieci dróg w stosunku do nasilającego się ruchu samochodowego). Planowanie przestrzeni (w tym podejmowanie decyzji o zagęszczaniu zabudowy) należy prowadzić bez szkody dla dotychczasowych mieszkańców (bezpieczeństwo, jakość życia).
65	Wyzwaniem dla władz miasta jest potrzeba zatrzymania ludzi młodych w Olsztynie.
66	Niezbędne jest wykorzystanie potencjału młodych (granty i konkursy np. na najlepszą inicjatywę młodzieżową, najlepszego młodego aktywistę; miejskie stypendia dla młodych – nauka na kierunkach oferowanych na UWM).
67	Potrzebna zmiana formy kontaktu z młodzieżą, skrócenie dystansu „władza – młodzież" (np. bezpośrednie spotkania i rozmowy o mieście na terenie szkół).
68	Niezbędne jest podejmowanie działań edukacyjno-informacyjnych skierowanych m.in. do: a. mieszkańców - warsztaty, spotkania na osiedlach, w bibliotekach, siedzibach rad osiedla i in. w zakresie spraw związanych z funkcjonowaniem i rozwojem miasta; b. dzieci i młodzieży – począwszy od umożliwienia o współdecydowaniu np. o wydatkach budżetowych szkoły, czy w przypadku studentów - o finansach uczelni wyższych (np. UWM w Olsztynie); c. osób starszych – w zakresie aktywności obywatelskiej; wyjaśniania kwestii problemowych ważnych dla miasta i lokalnej społeczności; d. przedstawicieli rad osiedli - systemowe podniesienie kompetencji członków rad osiedli w sprawach związanych z przestrzenią, komunikacją, zielenią, bezpieczeństwem, edukacją itd.; e. nauczycieli - np. warsztaty dla opiekunów samorządów uczniowskich i kół wolontariackich; inne formy doskonalenia pozwalające odpowiednio ukierunkować istniejący potencjał młodych.
69	Niezbędne są działania skierowane do osób starszych (edukacja, rozpoznanie potrzeb, umożliwienie uczestniczenia we współdecydowaniu).

70	Należy wzmacniać rolę rad osiedli, zarówno jako pośrednika pomiędzy władzą samorządową a mieszkańcami, jak i przestrzeni do dyskusji oraz podejmowania decyzji o sprawach osiedla, blokowisk itp.
71	Należy dążyć, by cały budżet miasta stał się obywatelskim.
72	W zakresie współpracy organizacji pozarządowych z władzami samorządu należy: budować partnerstwo; priorytetowe zadania wpisane do rocznych planów współpracy powinny wynikać z realnie przeprowadzonej diagnozy potrzeb mieszkańców; dopuścić mieszkańców do współdecydowania o zadaniach wybranych do realizacji; budżet powinien być „skrojony" do zadań planowanych do realizacji.
73	Potrzebna zmiana formuły zgłaszania i wyboru projektów OBO.
74	Brak rzetelnych, lokalnych mediów, odgrywających ważną rolę edukacyjną, mających wpływ na budowanie świadomości o możliwości współdecydowania o sprawach miasta.
75	Dostosowanie narzędzi i kanałów skutecznej komunikacji z mieszkańcami: a. potrzebna zmiana strategii komunikacji władz miasta z mieszkańcami (poszukiwanie nowych kanałów komunikacji, dostosowanych do określonej grupy – młodych, starszych itd.); b. potrzeba aktywnego wykorzystania social mediów w działalności polityków, posłów/posłanek, radnych, członków władz miasta jako kanału informacji o funkcjonowaniu miasta, regionu (facebook, tik-tok, instagram, snapchat i in.).
76	Rozważyć możliwość wydzielenia w Olsztynie 3-4 dzielnic na bazie zespołów osiedli (np. dzielnica Zatorze, tj. osiedle Zatorze, Wojska Polskiego, Podleśna, Zielona Górka); utworzenie na ich obszarze centrów aktywności obywatelskiej; finansowanie działalności centrów aktywności powinno być zabezpieczone w budżecie miasta.
77	Dostępność danych dot. funkcjonowania miasta - powinny być ogólnodostępne w możliwie najszerszym zakresie.
78	Niezbędne są działania na rzecz zwiększenia aktywności mieszkańców i partycypacji społecznej: a. wykorzystać rozwiązania już istniejące i zastosować je na potrzeby innych projektów i przedsięwzięć (wzorem np. program „Podwórka z natury", „Autobus kultury"); b. zwiększenie liczby i częstotliwości organizacji spotkań z mieszkańcami; c. zachęcenie do włączenia się w działania na rzecz lokalnej społeczności (np. poprzez udział w pracach rad osiedli).
79	Olsztyn inspirującym już jest, trzeba tylko utrzymać ten stan.
80	Niezbędne jest oddolne tworzenie przestrzeni publicznej i wspieranie kreatywności wśród mieszkańców.
81	Oczekiwane jest przyciąganie artystów, twórców kreatywnych.
82	Niezbędna jest gentryfikacja przez sztukę.
83	Należy stworzyć miejsce/platformę wymiany ciekawych pomysłów (nawiązywania współpracy pomysłodawców i pomysłobiorców).
84	Wspierać mieszkańców w ich kreatywności (dobre przykłady: program „Podwórka z natury", w wyniku realizacji którego, miejsca, na których nie spodziewamy się niczego ciekawego, dobrego, pracą rąk mieszkańców, stają się niezwykłą przestrzenią; OBO – swoisty bank pomysłów mieszkańców).

85	Warto rozważyć wydzielenie pewnej części budżetu obywatelskiego z nazwą „kultura" (poza linią przeznaczoną na obecną formułę OBO), deklarowaną na współpracę i wspólne działania inspirujące, wyzwalające kreatywność mieszkańców Olsztyna.
86	Niezbędne jest edukowanie, budowanie i rozwijanie kompetencji kulturowych mieszkańców (umiejętności odbioru kultury, uwrażliwienie na sztukę).
87	Należy szukać inspiracji wśród ludzi poprzez wyszukiwanie ich potrzeb, rozróżniania ich potrzeb od rozwiązań, proponować te rozwiązania.
88	Wyjść z podwórek, wyjdźmy z podwórek na ulice.
89	Istotnym zasobem Olsztyna jest zaangażowana kadra instytucji kultury Biura Wystaw Artystycznych, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Miejskiego Ośrodka Kultury, Olsztyńskiego Planetarium i Obserwatorium Astronomicznego, Olsztyńskiego Teatru Lalek, które realizują wiele interesujących i docenianych w Polsce działań inspirujących.
90	Niezbędne jest zabezpieczenie w budżecie miasta większych środków na działania z zakresu kultury (np. przeznaczenie 1% od przeprowadzonej transakcji sprzedaży nieruchomości gminnej na rzecz kultury, na wzór modelu funkcjonującego w USA „procent dla sztuki").
91	Potrzeba powołania w Olsztynie trzech dzielnicowych domów/centrów kultury uaktywniających lokalną społeczność (samowystarczalny ośrodek świadczący usługi opierające się na wielopokoleniowości).
92	W Strategii należy zwrócić uwagę na interdyscyplinarność, łączenie potencjałów (w tym artystycznych).
93	Olsztyn – miastem świadomym swojej historii, swojego dorobku i zasobów kulturowych, tradycji wielokulturowych.
94	Należy podjąć działania, celem których jest zwiększenie rozpoznawalności Olsztyna jako miasta, z którym związani byli ważni dla niego dawni obywatele np. światowej sławy architekt Erich Mendelsohn i in.
95	Należy zwiększyć potencjał Bet Tahary.
96	Olsztyn obywatelski – wszyscy powinniśmy dbać o ludzi kultury, a przede wszystkim o twórców niezależnych; niezbędne jest tworzenie warunków do rozwoju kultury w wymiarze obywatelskim (w tym zapewnienie instrumentów niezbędnych do realizacji zadań twórczych).
97	Niezbędna jest poprawa systemu komunikacji i przepływu informacji o organizowanych wydarzeniach (np. poprzez stworzenie strony internetowej ogólnodostępnej i wspólnej dla wszystkich organizatorów wydarzeń kulturalnych, uaktualnianej na bieżąco, zbierającej w jednym miejscu informacje rozproszone; organizację cyklicznych wspólnych spotkań, rozmów, wymiany informacji, pomysłów, nawiązywania współpracy dialogu z ludźmi kultury, w oparciu o istniejące zasoby instytucji kultury).
98	Należy dążyć do utworzenia muzeum architektury – miejsca edukacji architektonicznej oraz debat o architekturze w wymiarze ogólnomiejskim, obywatelskim.
99	Praktykowanie codzienności – projektowanie miasta przez mieszkańców; budowanie i utrwalanie wśród mieszkańców świadomości odpowiedzialności za otaczającą przestrzeń oraz ludzi wokół niej skupionych, dbałości o przestrzeń; budowanie poczucia stawania się gospodarzem okolicy i społeczności, w której mieszkamy i żyjemy.
100	Udostępnienie przestrzeni miejskiej twórcom (np. słupy ogłoszeniowe).
101	Edukacja mieszkańców o historii Olsztyna, budowanie tożsamości obywatelskiej.

102	Powinniśmy nauczyć się słuchać młodych osób i tego, co mają do powiedzenia. Warto wykorzystać potencjał młodych, sięgając do projektów społecznych opracowywanych przez np. młodzież olsztyńskich liceów na potrzeby konkursów, olimpiad. Należy stworzyć system identyfikacji pomysłów licealistów - młodych obywateli Olsztyna - najciekawszych, o największym potencjale oraz zdefiniować instrumenty wsparcia umożliwiając realizację tych projektów.
103	Niezbędne jest włączenie aktywnych, młodych obywateli Olsztyna w proces współzarządzania miastem.
104	Olsztyn doświadcza migracji wielu ludzi twórczych. Niezbędne jest stworzenie narzędzi wspierających twórczość ludzi kultury, realizację ich autorskich projektów i inicjatyw, budując tym samym tożsamość Olsztyna (granty, programy stypendialne i in.).
105	Olsztyn powinien budować swoją przewagę kulturową, artystyczną na bazie istniejącego potencjału twórczego jego obywateli i zasobów infrastrukturalnych, z zapewnionym długofalowym finansowaniem twórczych przedsięwzięć, podejmowanych przez instytucje i ludzi kultury, osób zaangażowanych w sprawy społeczne i in.
106	Przedstawiciele organizacji pozarządowych zwrócili uwagę na brak finansowania przez Miasto Olsztyn zadań z zakresu kultury oraz na nieuwzględnianie przez władze Olsztyna negatywnej opinii Rady Organizacji Pozarządowych Miasta Olsztyna, Gminnej Rady Pożytku Publicznego, wyrażonej w odniesieniu do wysokości środków przeznaczonych na zadania w obszarze kultury, o których mowa w programie współpracy miasta Olsztyna z organizacjami pozarządowymi.
107	Niezbędne jest opracowanie zasad finansowania pewnych sektorów, obszarów funkcjonowania miasta w sposób stabilny.
108	Olsztyn – miasto otwarte, dostępne dla obywateli bez względu na wiek.
109	Należy zastanowić się nad wprowadzeniem idei co-livingu, skierowanego do osób starszych.
110	Niezbędne jest budowanie systemowych rozwiązań współpracy międzypokoleniowej – uwzględniającej przestrzeń korelacji między pokoleniami, przy jednoczesnym zabezpieczeniu przestrzeni na potrzeby określonej grupy społecznej.
111	Myśląc o poszczególnych grupach społecznych (młodszych, starszych i in.) niezbędne jest uwzględnienie przestrzeni i rozwiązań zabezpieczających potrzeby, tak osób bardziej aktywnych i czynnych, jak i tych wymagających większego niż inni wsparcia.
112	Budowa domów sąsiedzkich, domów międzypokoleniowych.
113	Potrzebne są działania, celem których jest wzrost kompetencji, w tym cyfrowych, osób starszych – edukacji nastawionej i uwzględniającej indywidualne potrzeby uczestników szkolenia.
114	Kultura scala pokolenia.
115	Włączanie aktywnych seniorów w życie społeczne Miasta, w tym poprzez umożliwienie realizacji ich indywidualnych aktywności, włączając w działania w obszarze np. turystyki (np. poprzez dofinansowanie kosztów kursu przewodnika turystycznego po Olsztynie).
116	Postulat powołania tzw. koordynatora seniorów, zadaniem którego będzie stworzenie platformy współpracy międzypokoleniowej (seniorzy <–> dzieci, młodzież), aktywizowanie czynnych osób starszych w działania na rzecz lokalnej społeczności. Rolę tzw. koordynatora seniorów może pełnić funkcjonująca już w Olsztynie Rada Olsztyńskich Seniorów. Działania realizowane wspólnie z Młodzieżową Radą Miasta, przy wsparciu np. instytucji kultury, z zapewnionym stabilnym finansowaniem, mogłyby stanowić punkt wyjścia do realizacji wielu ciekawych inicjatyw o charakterze

	międzypokoleniowym.
117	Senior to także osoba oferująca pomoc (wolontariat senioralny w domach dziecka, w szpitalach, domach opieki społecznej i in.).
118	Niezbędne jest stworzenie miejsca spotkań, dialogu międzypokoleniowego (np. 3 dzielnicowe ośrodki kultury) lub miejsc spotkań (mniejszych, zlokalizowanych w różnych częściach miasta, np. na bazie zasobów lokalowych organizacji pozarządowych).
119	Olsztyńskie Centrum Organizacji Pozarządowych jako miejsce spotkań i dialogu międzypokoleniowego. W ramach działalności OCOP wiele inicjatyw jest już realizowanych. Niezbędne jest zabezpieczenie w budżecie miasta środków finansowych na utrzymanie budynku, dostosowanego do potrzeb organizacji OCOP, oddanego na potrzeby spotkań z mieszkańcami.
120	Niezbędne jest wsparcie finansowe organizacji pozarządowych; część z działań jest realizowanych bezkosztowo np. we współpracy z placówkami oświatowymi (przedszkolami, szkołami), ale wiele wymaga konieczności zaangażowania finansowego ze strony miasta.
121	Niezbędne jest stworzenie atrakcyjnej oferty np. rozrywkowej, rekreacyjnej, wypoczynku, sprofilowanej do potrzeb określonej grupy społecznej.
122	Niezbędne jest rozproszenie wydarzeń kulturalnych na olsztyńskie osiedla, co umożliwi aktywny w nich udział szerszego grona mieszkańców, w tym osób dojrzałych.
123	Oczekiwane jest, by Strategia miała wymiar wdrożeniowy, nie była tylko tzw. „papierkiem", „półkownikiem".
124	Olsztyn – wielopokoleniowy, czy międzypokoleniowy? Olsztyn wielopokoleniowy już jest - obywatelami, którzy w nim mieszkają od lat oraz nowymi, bądź wracającymi do miasta np. z przedmieść. Wyzwaniem jest budowanie Olsztyna międzypokoleniowego, które wymaga wrażliwości, uwagi, wsparcia i animacji.
125	Projektowanie uniwersalne: działania infrastrukturalne w obszarze wielopokoleniowości należy zastąpić hasłem „Olsztyn uniwersalny". Miasto uniwersalne to miasto bez barier architektonicznych, z udogodnieniami uwzględniającymi potrzeby wszystkich, którzy w nim funkcjonują. Niezbędne jest opracowanie miejskich standardów projektowania uniwersalnego. Przyjęte rozwiązania powinny być wprowadzane kompleksowo.
126	Olsztyn międzypokoleniowy w obszarze działań miękkich powinien być rozumny i życzliwy potrzebom różnych pokoleń.
127	Międzypokoleniowość w projektach miękkich jako kryterium - wpisanie w warunki uczestnictwa w konkursach ogłaszanych przez miasto (takich jak edukacja, kultura, sport, rekreacja, itd.) oraz innych działaniach realizowanych jako zadania własne gminy - obligatoryjnie wymagane do spełnienia przez realizatora planowanego działania (np. organizację pozarządową).
128	Niezbędne jest powołanie w Olsztynie min. 3. **dzielnicowych** centrów/ośrodków/placówek aktywności, zadaniem których będzie – poza wspieraniem aktywności mieszkańców - wyłuskiwanie i wspieranie liderów wśród poszczególnych grup pokoleń (dzieci, młodzież, senior), aby miały one swoich aktywnych, zaangażowanych przedstawicieli.
129	Należy zwiększyć kompetencje gron przedstawicielskich, takich jak Rady Osiedli, Olsztyńska Rada Seniorów, czy Młodzieżowa Rada Miasta i in., w podejmowaniu decyzji o mieście.
130	Wyzwaniem jest aktywizacja ludzi młodych (młodzieży).

131	Niezbędny jest dialog międzypokoleniowy – musimy nauczyć się słuchać się nawzajem, by zrozumieć swoje potrzeby. Należy wspierać w tym zakresie działania, tak instytucji kultury, organizacji pozarządowych, jak i innych podmiotów zaangażowanych.
132	Potrzebne jest stworzenie platformy skupiającej informacje o wydarzeniach i możliwościach aktywnego spędzenia czasu, skierowanych do poszczególnych grup.
133	Budowa tożsamości, współodpowiedzialności za miasto - niezbędne jest zwiększenie aktywności władz uczelni i społeczności studenckiej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w działania na rzecz miasta (budowania dobrego klimatu i jakości życia w Olsztynie, współtworzenia kultury miasta, budowania poczucia odpowiedzialności i wpływu na rozwój miasta).
134	Niezbędne jest poszukiwanie wśród studentów liderów, którzy aktywnie chcieliby działać na rzecz olsztyńskiego społeczeństwa, brać odpowiedzialność za miasto i współtworzyć miasto.
135	Niezbędne jest systemowe podejście do wolontariatu, stworzenia silnej sieci wolontariackiej (tak młodych, jak i osób starszych), która m.in. pozwoli: osobom starszym pozostać jak najdłużej aktywnymi; stworzyć sieć środowiskową (deinstytucjonalizacja usług społecznych) pozwalającą osobom - w potrzebie i wymagającym wsparcia - pozostać jak najdłużej w znanym sobie środowisku lokalnym, sąsiedzkim.
136	Należy wspierać start'upy poszukujące i wdrażające rozwiązania w obszarze współpracy międzypokoleniowej.
137	Rozpatrując temat miasta mobilnego trzeba patrzeć nie tylko na dzień dzisiejszy, ale coraz bardziej wybiegać w przyszłość. Planując inwestycje należy przewidywać, w jakim kierunku będzie rozwijał się transport przyszłości (pojazdy autonomiczne w Chinach).
138	Transport szynowy jest na dzień dzisiejszy najtańszym i najbezpieczniejszym transportem lądowym. Niezbędne są zatem działania zmierzające do wykorzystania istniejącej infrastruktury kolejowej na potrzeby transportu miejskiego (przewozów pasażerskich mieszkańców Olsztyna). Miasto powinno być zainteresowane, by jak najwięcej ludzi przyjeżdżało do Olsztyna koleją, przesiadając się następnie do autobusów, tramwajów, czy na rowery, hulajnogi i in.
139	Niezbędne jest przejście na transport kołowy niskoemisyjny, docelowo na zeroemisyjny (wodorowy, elektryczny, atomowy).
140	Niezbędna jest budowa wiaduktu łączącego Olsztyn z osiedlem Zatorze.
141	Wyzwaniem jest zatrzymanie ludzi w komunikacji miejskiej (przykład: bezpłatne przejazdy w gminie Polkowice).
142	Wprowadzić udogodnienia dla osobowego transportu nisko- i zeroemisyjnego.
143	Wprowadzić preferencje dla samochodów ekologicznych w poruszaniu się po mieście (zakaz lub ograniczenie wjazdu samochodów spalinowych do centrum, bądź wydzielonych miejsc w mieście; droższe opłaty parkingowe za postój samochodów spalinowych).
144	W warunkach zabudowy dla nowych obiektów wprowadzić zapis dot. obowiązku wyprowadzenia instalacji ładowania samochodów elektrycznych.
145	Planując rozwój miasta, w tym w obszarze mobilności należy odpowiedzieć na pytania: „czy już teraz musimy celować w najwyższe technologie, te, które obecnie nie są dla nas dostępne (są drogie), czy możemy pozwolić sobie na formy przejściowe".
146	O przestrzeni należy myśleć jako o wartości, którą powinniśmy mądrze zarządzać i wykorzystywać.

147	Niezbędne jest udostępnianie danych już posiadanych (np. z ITS).
148	Niezbędna jest inwentaryzacja zasobów miasta, m.in. takich jak: miejsca parkingowe (lokalizacja, jakość, dostępność), zieleń i in.
149	Wprowadzając ograniczenia „w centrum" należy zdefiniować obszar „centrum" (ograniczenia szybkości i przepustowości na ulicach śródmiejskich Olsztyna vs dostępność ul. Obiegowej).
150	Kluczowym jest uwzględnienie w planach rozwoju mobilności miejskiej zmian popytu na usługi transportowe, wynikające m.in. ze wzrostu liczby osób w wieku emerytalnym, czy też takie jak np. liczba uprawnionych do kierowania pojazdami. Niezbędne jest w tym zakresie stałe monitorowanie zjawisk demograficznych, zmian zachowań i preferencji użytkowników ruchu drogowego, przewidywanie wystąpienia przeszkód, opracowywanie symulacji.
151	Barierą dla rozwoju miasta, w tym planowania transportu w mieście jest brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, skutkiem którego jest m.in. intensywny wzrost zabudowy mieszkaniowej, prowadzony na podstawie warunków zabudowy tzw. „wuzetek" i niedostosowanie rozwiązań komunikacyjnych na tych obszarach.
152	Niezbędne jest wdrażanie już opracowanych planów i programów rozwoju miasta, takich jak np. „Zintegrowany Program Rozwoju Przestrzennego Śródmieścia Olsztyna", czy też zakończenia prac nad dokumentem pt. „Program Przestrzennego Rozwoju Północnego Obszaru Olsztyna" tzw. Programu Zatorze i rozpoczęcie wdrażania rozwiązań wynikających z tego programu.
153	Należy wykorzystać wiedzę i zaangażowanie mieszkańców Olsztyna, włączać ich w planowanie rozwoju miasta.
154	Układy ruchu drogowego należy planować w perspektywie dłuższej niż okres finansowania inwestycji w ramach środków UE. Sieć połączeń, przebieg linii autobusowych i tramwajowych należy zaplanować z wieloletnim wyprzedzeniem (przykład: Gdańsk), mając przy tym świadomość, że część z inwestycji będzie możliwa do realizacji w kolejnych kilku, kilkunastu latach. Taki sposób planowania umożliwia pozostawienie odpowiedniej rezerwy np. pod linię tramwajową, ulicę, zaplanować osiedle, przygotować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego itd.
155	W celu pozyskania wiedzy o sposobie podróżowania uczestników ruchu drogowego, niezbędne jest wykonanie badania ruchu, na odpowiednio dużej grupie osób.
156	Niezbędne jest dalsze inwestowanie w nowe technologie, które będą wykorzystywane w transporcie (przykład: rozkład jazdy na przystankach komunikacji miejskiej m.st. Warszawa, obrazujący lokalizację autobusu, tramwaju w czasie rzeczywistym).
157	Planując rozwój transportu zbiorowego należy myśleć o kosztach, zarówno zakupu taboru, jak i jego utrzymania oraz związanych ze zwiększeniem liczby połączeń.
158	Niezbędna jest budowa parkingów „parkuj - jedź" zlokalizowanych na obrzeżach Olsztyna.
159	Oczekiwane jest włączanie transportu kolejowego (przewozów lokalnych) w sieć publicznego, miejskiego transportu. Niezbędna jest integracja taryfy biletowej. Podróże koleją są potencjałem, tak dla transportu lokalnego, w zakresie podróży codziennych, jak i rekreacji (w tym ze względu na możliwość przewozu rowerów).
160	Potrzebne są kampanie skierowane na zmianę nawyków przemieszczania się po mieście, w tym ukazujących atrakcyjność transportu publicznego.
161	Należy jednoznacznie zdefiniować pojęcie czym jest „podróż", „zrównoważona mobilność".
162	Niezbędne jest wykonanie modelu ruchu dla Olsztyna. Pozwoli on przewidzieć zachowania użytkowników oraz

	wpływu wprowadzenia nowego generatora, bądź nowego źródła ruchu na system transportowy w mieście. Model ruchu to narzędzie, które stanowi wsparcie planowania i podejmowania decyzji inwestycyjnych, w tym dotyczących realizacji inwestycji komercyjnych. Pozwoli władzom miasta podjąć dyskusję z inwestorami przedsięwzięć komercyjnych, takich jak deweloperzy, galerie handlowe, na temat wpływu realizowanych przez nich przedsięwzięć inwestycyjnych na problemy komunikacyjne i transportowe w mieście, a w związku z tym koniecznością planowania inwestycji wraz z przyległą do niej siecią drogową.
163	Należy przeprowadzić hierarchizację całej sieci drogowej, a w jej wyniku opracować standardy dla poszczególnych ulic.
164	Oczekuje się wdrożenia planów i programów, które już zostały opracowane i którymi dysponuje UMO i jego jednostki, wstępnie w formie pilotażu, testowania rozwiązań zaproponowanych w tych dokumentach.
165	Wyłączenie roweru jako elementu systemu transportu publicznego.
166	Zapewnienie bezpieczeństwa użytkowania oraz dostępności do wybudowanej infrastruktury w sposób trwały, przez długi czas, także w miesiące srogiej zimy (zimowe utrzymanie). Powstająca w mieście infrastruktura powinna być prosta, tania w utrzymaniu, konserwacji i naprawie, odporna na zmieniające się warunki klimatyczne.
167	Należy podejmować współpracę z podmiotami i instytucjami funkcjonującymi na obszarze szerszym niż tylko w granicach administracyjnych miasta, obejmując także Miejski Obszar Funkcjonalny Olsztyna (wskazano przykładowy zakres takiej współpracy: budowa parkingów P&R; budowa infrastruktury transportu rowerowego i in.). Infrastruktura parkingowa typu P&R nie musi być zlokalizowana na terenie Olsztyna, może ona powstawać przy przystankach kolejowych, przy trasach podolsztyńskich.
168	Olsztyn jest miastem kompaktowym, należy więc położyć większy nacisk na rozwój rozwiązań prostych, niezawodnych, tanich, dostępnych dla wielu mieszkańców, tj. na podróże piesze, rowerowe oraz komunikacją publiczną. Rozwiązania te - w szczególności podróże piesze i rowerowe – w przeciwieństwie do rozwiązań z obszaru nowych technologii, są sposobami przemieszczania się niewrażliwymi na kłopoty z dostępem do energii, paliwa, a także niezależnymi od ograniczeń sanitarnych. Niezbędne jest konsekwentne wdrażanie tych rozwiązań w całym mieście.
169	Niezbędne jest wprowadzanie udogodnień skłaniających użytkowników ruchu drogowego do wyboru środka transportu, przyjętego jako preferowany.
170	Potrzebna jest promocja pożądanych zachowań transportowych mieszkańców Olsztyna.
171	Potrzebne jest poznanie uwarunkowań oraz przyzwyczajeń, potrzeb i oczekiwań mieszkańców Olsztyna i innych użytkowników ruchu drogowego w mieście, w zakresie przemieszczania się.
172	Należy rozwijać system transportu współdzielonego, takiego jak rowery, hulajnogi. Niezbędne przy tym są działania porządkujące zasady ruchu i korzystania z ww. środków transportu (wyznaczanie stref parkowania, bądź ich ograniczonego ruchu na wyznaczonym obszarze, itp.).
173	Niezbędne jest łączenie przebiegu ścieżek rowerowych.
174	Niezbędne jest wykorzystanie bogatego źródła danych, jakim są informacje zbierane w ramach funkcjonujących w mieście systemów (np. rowerów miejskich, ITS), czy badań (np. przeprowadzonych w ramach projektu SUMBA i in.). Do tej pory były one niewykorzystane, bądź wykorzystano je w ograniczonym zakresie.
175	Uczynić standardem upublicznianie danych zbieranych w ramach systemów wdrażanych w Olsztynie. Należy przyjąć zasadę, że jeśli informacja nie jest publiczna w maszynowo przetwarzalnym formacie, to nie istnieje. W warunkach kontraktów i zapisach umów z wykonawcami koniecznym jest wprowadzenie zapisów umożliwiających pozyskanie danych źródłowych z prowadzonych badań/wdrażanych systemów oraz ich upublicznianie jako dane otwarte.

176	Koniecznym jest, by kompleksowość i przenikanie się wzajemne miejskich dokumentów strategicznych było widoczne w każdym z opracowań.
177	Mobilność powinna być rozpatrywana w ujęciu regionalnym. Niezbędne jest podjęcie współpracy z instytucjami, takimi jak np. Starostwo Powiatowe, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, w zakresie udziału przedstawicieli UMO w pracach nad dokumentami strategicznymi i programowymi o zasięgu regionalnym, dbając by uwzględniono w nich sprawy istotne z punktu widzenia rozwoju Olsztyna, a także poprzez aktywne uczestnictwo ww. podmiotów w pracach nad dokumentami przygotowywanymi przez władze Olsztyna.
178	W *Strategii Rozwoju Miasta - Olsztyn 2030+* należy ująć konkretne cele planowane do osiągnięcia, takie jak np. dostępność do komunikacji zbiorowej transportu publicznego (90-95% mieszkańców ma do przystanku 400-500 m). Należy przyjąć mierzalne parametry celów Strategii, które pozwolą sprawdzić, czy w kolejnych latach cele zostały osiągnięte.
179	Infrastrukturę przygotowywać tak, aby dało się funkcjonować nowocześnie.
180	W podejmowanych działaniach ważne jest ustalenie priorytetów oraz godzenie różnych interesów i postulatów użytkowników.
181	Istotne jest, by powoływać gremia doradcze/rady nie tylko po to, by je powołać. Gremia doradcze/rady należy ująć w systemie miejskim, krajowym, europejskim, zapewniając im realny wpływ na planowanie, bieżące podejmowanie decyzji i na mechanizm ewaluacji podejmowanych decyzji.
182	Wykorzystać istniejącą w Olsztynie infrastrukturę do działań zwiększających aktywność dzieci, młodzieży, dorosłych, seniorów (m.in. kluby i ośrodki sportowe, kluby kultury i in.) jako centra aktywności międzypokoleniowej.
183	Niezbędna jest realizacja działań promujących, zachęcających do aktywnego, a przy tym zdrowego trybu życia. Przez sport po zdrowie (działania edukacyjne i sportowo-rekreacyjne skierowane do wszystkich grup społecznych).
184	Włączyć ostatnich olimpijczyków, zasłużonych trenerów oraz ludzi społecznego zaufania (świata sportu, kultury, biznesu i in.) do organizowania otwartych treningów, dostępnych dla wszystkich grup społecznych (dzieci, młodzieży, dorosłych, seniorów).
185	Należy wspierać działania krajowe promujące profilaktykę oraz programy profilaktyczne, w tym m.in. takie jak: profilaktyka 40+, narodowy program szczepień (np. przeciwko grypie sezonowej, COVID). Pacjent = klient.
186	Niezbędne jest budowanie świadomości społecznej nt. prewencji i zapobiegania chorobom. W działaniach edukacyjnych i profilaktycznych główny nacisk położyć na zachowanie zdrowia (profilaktykę i zapobieganie chorobom), bardziej niż na leczenie. Zapobieganie leczeniu daje dużo wymiernych korzyści w przyszłości.
187	Działania ukierunkowane na zdrowie (nie chorobę). W obecnym systemie bardziej skupiamy się na chorobie.
188	Niezbędna jest edukacja w wychwytywaniu wczesnych symptomów schorzeń.
189	Niezbędne jest budowanie pozytywnego przekazu, że ruch to zdrowie, a także realizację działań ukierunkowanych na wzbudzanie potrzeby ruchu.
190	Należy upowszechniać rozwiązania proste, ekonomicznie najtańsze, nieskomplikowane technologicznie, niewymagające skomplikowanych obiektów, ani specjalnego instruktażu, czy też kosztownego sprzętu (np. rowery) jako najbardziej preferowanej przez władze miasta formy aktywności i profilaktyki zdrowotnej. Rozwiązania bardziej zaawansowane technologicznie, są wrażliwe na zmieniające się warunki klimatyczne.

191	Należy kłaść nacisk na inwestowanie w obiekty i działania interdyscyplinarne. Niezbędne jest planowanie działań w sposób interdyscyplinarny, tj. umożliwienie wykorzystania obiektów, w tym sportowych, tak przez amatorów, jak i profesjonalistów; zarządzanie obiektami w sposób pozwalający ich utrzymanie w warunkach komercyjnych, ewentualnie - przy wsparciu dotacji z budżetu gminy.
192	Niezbędnym jest umożliwienie wykorzystania infrastruktury - określonego ośrodka, klubu itp. - na potrzeby różnych grup społecznych i realizowania różnego rodzaju aktywności, czasami odmiennych od działalności głównej danego ośrodka, klubu.
193	Projektując inwestycje w infrastrukturę np. sportową należy myśleć o funkcjonowaniu i kosztach jej utrzymania w kolejnych latach.
194	Łączyć infrastrukturę (w tym pieszo-rowerową), w sposób spajający różne aktywności takie jak np. potrzeby rekreacyjne, turystyczne i aktywności „codziennej" użytkowników.
195	Niezbędne jest wykorzystanie potencjału olsztyńskich lasów i jezior do rozwijania rekreacji, turystyki oraz codziennych podróży do szkoły, pracy itp.
196	Postęp technologiczny jest obecny i rzeczywisty. Rozwiązania technologiczne zachęcające społeczeństwo do aktywności są już dostępne (np. w smartwatchach, aplikacjach wspierających naszą aktywność, niektórych grach komputerowych). Technologie powinny być narzędziem wspomagającym nasze działania edukacyjne i profilaktyczne, nie zaś elementem uzależniającym nas.
197	Należy tworzyć warunki i miejsca do aktywnego spędzania czasu.
198	Chcemy mieć obywateli zdrowych, dobrymi nawykami żywieniowymi, aktywnych fizycznie.
199	Należy wykorzystać naturalną skłonność dzieci do ruchu (lekcje wychowania fizycznego w klasach 1-3). Wczesny wiek szkolny dzieci to „złoty okres rozwoju ruchowego", który powinniśmy lepiej zagospodarować.
200	Niezbędne są działania edukacyjne i budujące świadomość oraz potrzebę zachowania zdrowia wśród dorosłych (dorośli wzorcem dla dzieci).
201	Niezbędne są działania w wymiarze międzypokoleniowym, w tym najprostsze w formie, jak spędzanie czasu wolnego z rodziną: dzieci z rodzicami/dziadkami.
202	Wzmocnić wśród dzieci i młodzieży autorytet trenerów oraz instruktorów prowadzących zajęcia sportowe.
203	Olsztyn będzie na tyle kompetentny - na ile będą kompetentni olsztyniacy, na tyle silny akademicko - jak silni będą studenci; tak dobrze będzie stał edukacyjnie - jak dobrzy będą jego uczniowie.
204	Należy zapewnić komunikację (wewnętrzną i zewnętrzną), dobry przepływ współpracy i kompetencji (w tym także dzielenia się kompetencjami) pomiędzy trzema elementami odpowiadającymi za poziom kompetencji: tj. szkolnictwem (szkoły średnie) ←→ Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim ←→ Urzędem Miasta Olsztyna.
205	Urząd Miasta Olsztyna jako istotne źródło kompetencji i wiedzy praktycznej, oferujące np. studentom rzeczowe przeszkolenie prawno-administracyjne, obywatelskie, czy też pewne kompetencje miękkie, w tym nastawione pragmatycznie na to, co się dzieje dookoła, na dorosłe życie.
206	Należy postawić na integrację środowisk akademickich, szkół średnich (konferencje samorządów uczniowskich i in.).

207	Należy zachęcać młodych ludzi do działań na rzecz ich małych środowisk lokalnych (szkół, uczelni, samorządu uczniowskiego) zapewniając im interesującą, atrakcyjną ofertę, korzystną dla ich indywidualnego rozwoju, nabywania wiedzy, umiejętności i kompetencji (przykład: udział w pracach samorządu studenckiego to prestiż, możliwość realnego rozwoju indywidualnego).
208	Podniesienie kompetencji samorządów uczniowskich (spotkania, szkolenia, wiedza praktyczna dotycząca np. funkcjonowania miasta czy dekodowania otaczającego świata).
209	Należy stworzyć system zachęt dla studentów wyróżniających się (Student Roku).
210	Istotny jest stały, dobry dialog i komunikacja uczniów/studentów z władzami szkoły/uczelni (otwarte rozmowy dot. zmian np. w zakresie mechanizmów i rozwiązań możliwych do wprowadzenia – szkolne inkubatory przedsiębiorczości, konkursy, warsztaty itp.).
211	Niezbędne jest budowanie kompetencji społecznych, poczucia realnego wpływu młodych ludzi na zmiany zachodzące w otoczeniu (szkole, uczelni, osiedlu itd.) oraz odpowiedzialności za to środowisko.
212	Niezbędne jest podejmowanie i wspieranie działań urzędu, przedsiębiorców i szkół (w tym podstawowych, średnich) w wymianie doświadczeń (zawody przyszłości, praktycznego wykonywania zawodów).
213	Kompetencji nie można zmierzyć; wyjaśnienie: na kompetencje składają się wiedza, umiejętności i postawy. Wiedza jest łatwa do zmierzenia. Obecnie potrzebujemy umiejętności rozróżniania treści odnajdywanych w różnych źródłach informacji, w tym logicznego i krytycznego myślenia, analizowania, czyli pewnej postawy. A te - są trudne do zmierzenia.
214	Niezbędne jest budowanie współpracy bardzo szeroko rozumianej, otwartości i zaufania. Podejmowanie decyzji powinno odbywać się przy udziale całego środowiska edukacyjnego: dyrekcji szkoły, nauczycieli, uczniów, rodziców, personelu niepedagogicznego, przedstawicieli środowiska lokalnego.
215	Istotne jest kształtowanie i rozwijanie kompetencji społecznych, w szczególności współdziałania już od najmłodszych lat przedszkolnych.
216	W postawie władz miasta należy zmienić punkt ciężkości kształcenia młodych: ważniejsze kompetencje niż wyniki egzaminów. Ważne jest to, jakie mamy postawy i jakimi jesteśmy ludźmi.
217	Niezbędnie jest stworzenie płaszczyzny współpracy i współdziałania między nauczycielami (np. poprzez pracę w małych grupach przedmiotowych), dzięki której możliwym będzie wymiana dobrych praktyk i poszukiwania rozwiązań w zakresie kształcenia kompetencji.
218	Ważne jest budowanie partnerstwa między uczniami i nauczycielami.
219	Kompetencje – poza wiedzą i umiejętnościami - to także postawy. Od postaw zależy powodzenie lub niepowodzenie ważnej misji obywatelskiej, jaką jest świadomość i umiejętne tworzenie wspólnoty samorządowej. Wspólnota wymaga pewnych kompetencji od obywateli, oferując im w zamian mnóstwo korzyści i satysfakcji z pracy na rzecz wspólnoty.
220	Istotne jest znalezienie mechanizmów sprawczych dla gremiów reprezentatywnych różnych środowisk i różnych grup mieszkańców (takich jak np. samorząd szkolny, rady osiedli, młodzieżowa rada miasta i in.). Gremia te muszą wiedzieć, jakie mają kompetencje, możliwości, jakie są granice ich działania, a także mieć poczucie, że coś znaczą. Zapewnienie ww. warunków, w tym ich realnego wpływu na podejmowane przez wspólnotę decyzje, pozwoli miastu jako wspólnocie korzystać z wiedzy i zasobów tych środowisk.

221	Niezbędne jest zachowanie równowagi, równomierność wspierania wszystkich obszarów aktywności mieszkańców, bez faworyzowania wybranych i pomijania drugich (sport vs. kultura, czy działalność wolontarystyczna itp.).
222	Niezbędna jest czytelność procedur, jasne określenie procedur, mechanizmów kontroli, ewaluacji, wpływu na działania optymalizujące, wdrażane w wyniku kontroli i zapewnienie w tym zakresie otwartości ze strony władz miasta.
223	Wspólnota aglomeracyjna – zaczynamy wspólnie planować, inwestować. Należy budować świadomość - wśród włodarzy, urzędników, mieszkańców - potrzeby podejmowania współpracy, w tym wymiany informacji, pomysłów, zasobów.
224	Nauka i zdobywanie kompetencji, w tym także obywatelskich przez całe życie. Należy tworzyć struktury, w ramach których mieszkańcy mogliby testować, próbować swoich sił, innowacyjnego myślenia o swoim miejscu w strukturze miejskiej/szkolnej/uczelnianej.
225	Niezbędne jest budowanie bezpieczeństwa psychologicznego, które jest podwaliną i tłem do budowania kompetencji miękkich, współpracy, przekazywania informacji zwrotnej, umiejętności nawiązywania wzajemnych relacji.
226	Niezbędne jest podejmowanie działań skierowanych na budowanie społeczeństwa obywatelskiego, kształtowanie kompetencji od najmłodszych lat przedszkolnych.
227	Fundamentem społeczeństwa obywatelskiego jest wolne, niezależne myślenie. Niezbędne jest zatem rozwijanie kompetencji 4K, takich jak: krytyczne myślenie, kooperacja, komunikacja, kreatywność.
228	Niezbędne jest podjęcie przez władze miasta decyzji na najbliższe 10-20 lat (we współpracy ze wszystkimi interesariuszami systemu i ponad partyjnymi podziałami), czy miasto decyduje się na edukację (kompetencje, relacje, bezpieczeństwo emocjonalne), czy szkołę (system, oceny, wyniki zewnętrzne). Jedno nie wyklucza drugiego, ale kluczowa jest decyzja co jest na pierwszym miejscu (np. edukacja to kompetencje, jeśli kompetencje, to podstawą krytycznego myślenia jest wiedza, w tym z zakresu podstawy programowej).
229	Istotny jest rozwój umiejętności liderskich, zarządzania zespołem ludzkim. Nie możemy mówić o zmianie, jeśli nie posiadamy zespołu, który te zmiany wprowadzi. Dyrektor – promuje, modeluje zmiany, zapewnia nauczycielom bezpieczeństwo emocjonalne → nauczyciel (wyposażony w narzędzia do rozwoju krytycznego myślenia, z poczuciem, że rozliczany będzie w pierwszej kolejności za edukację, w drugim rzędzie za szkołę) – rozwija w klasie krytyczne myślenie bądź wszystkie kompetencje 4K; nauczyciel staje się przewodnikiem i moderatorem, któremu można zaufać → uczeń - zaczyna być traktowany z szacunkiem, jego działania są doceniane. Takie podejście buduje relacje, kompetencje, bliskość, partnerstwo.
230	Niezbędne jest kontynuowanie i rozwijanie działań mających na celu rozwój kompetencji, relacji międzyludzkich, itd., w tym - co istotne - we współpracy z instytucjami i osobami związanymi z edukacją.
231	Budujmy kompetencje urzędników.
232	Istotne jest zapewnienie bezpieczeństwa emocjonalnego i psychologicznego uczestnikom systemu edukacyjnego. Poza patrzeniem w przyszłość, niezbędne jest uświadomienie sobie, co pandemia zatrzymała bądź zaburzyła, czyli relacje międzyludzkie. W dobie pandemii młody człowiek wyposażony w wiedzę, nie może skorzystać ze zdobytych kompetencji twardych, ponieważ nie ma perspektywy, a nie ma perspektywy, bo nie ma poczucia bezpieczeństwa emocjonalnego, psychologicznego.
233	Istotne jest, by wspierać i rozwijać kompetencje niezbędne do tworzenia wspólnoty wśród wszystkich obywateli Olsztyna (w tym także tych pozostających poza systemem oświaty) - dorosłych, dojrzałych, seniorów.

234	Należy budować świadomość i rozwijać wiedzę dot. na przykład nowych technologii, w tym możliwości ich wykorzystania oraz wpływu na różne aspekty życia społecznego i funkcjonowania miasta, poprzez organizację regularnych spotkań ekspertów (w oparciu np. o zasoby firm-lokatorów OPN-T, Wydział Matematyki i Informatyki UWM, in.) z urzędnikami, uczniami, studentami, mieszkańcami.
235	Niezbędnym jest rozwijanie kompetencji cyfrowych wszystkich grup społecznych.
236	Niezbędne jest stworzenie mechanizmów/procesów identyfikacji osób (uczniów, studentów) o wysokich kompetencjach, w tym technologicznych.
237	W strategii należy nastawić się na człowieka i na infrastrukturę, która służy człowiekowi.
238	Należy zwrócić wielką uwagę na dbałość w funkcjonowanie szkoły oraz zapewnienie większych środków na wydatki związane z edukacją, ze zdrowiem. Większe wydatki na edukację to szansa na stworzenie - z ludzi pozostających pod opieką przedszkoli, szkół - mądrych i kreatywnych postaci.

b. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane w czasie spotkań z młodzieżą szkół średnich

Lp.	Kluczowe wnioski płynące ze spotkań
1	Rekompensata ściętych drzew, stosunek jedno ścięte drzewo = jedno posadzone.
2	Zadbanie o zieleń w mieście, aby Olsztyn nadal pozostał zielonym miastem.
3	Więcej łąk kwietnych – wypielęgnowanych i zadbanych, bez chwastów.
4	Współodpowiedzialność mieszkańców za miasto, dbanie o otaczającą nas przestrzeń.
5	Wyznaczone trasy dla hulajnóg w całym mieście.
6	Ograniczenie ruchu samochodów osobowych na Starym Mieście.
7	Przywrócenie rowerów miejskich.
8	Zwiększenie ilości przestrzeni miejskiej do spędzania czasu wolnego – ławeczki, leżaki, siedziska.
9	Zwiększenie ilości skwerów, zielonych przestrzeni.
10	Sala koncertowa, dzięki której będzie możliwość organizowania dużych wydarzeń/koncertów całorocznych.
11	Olsztyn, jako miasto wojewódzkie, powinno mieć najbogatszą ofertę kulturalną.
12	Stypendia dla młodych sportowców.
13	Odnowienie /odbudowa Stadionu Leśnego.
14	Budowa nowego stadionu z prawdziwego zdarzenia.

15	Renowacja już istniejących skateparków, dbanie o istniejącą infrastrukturę miejską.
16	Zwiększenie oferty edukacyjnej policealnej w Olsztynie.
17	Brak atrakcyjnych miejsc pracy w Olsztynie z dobrymi zarobkami.
18	Nowy dworzec PKP.
19	Darmowa komunikacja miejska dla młodzieży.
20	Problemy z zakupem biletu autobusowego – zbyt mało biletomatów, często są popsute i nie każdy posiada kartę, żeby mór opłacić bilet.
21	Wniosek, żeby na każdym przystanku była elektroniczna informacja dotycząca rozkładu jazdy.
22	Warsztaty dla młodzieży i zajęcia całoroczne np. w Pałacu Młodzieży.
23	Promocja miasta na zewnątrz.
24	Zwiększenie współpracy z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim (UWM). Brak oferty i pogadanek z uczniami, zachęcających do studiowania na UWM.
25	Finansowanie biletów na wyjścia do teatru / filharmonii dla młodzieży.
26	Dekomunizacja (usunięcie tzw. „szubienic", zmiana nazw ulic: Pstrowskiego i Dąbrowszczaków).
27	Rozszerzenie granic miasta.
28	Lepsze skomunikowanie miasta z gminami sąsiedzkimi.
29	Programy zachęcające do pozostania w Olsztynie, pokazanie ścieżki rozwojowej i dalszych możliwości związanych z pracą.
30	Promocja gospodarcza.
31	Kameralność przestrzeni miejskiej.
32	Spójny wizerunek miasta w architekturze. Nie stawiać w mieście budowli typu Centaurus/stawiać więcej budowli typu Centaurus.
33	Edukowanie młodzieży w zakresie kultury. Informacja konkretna – co, kiedy i gdzie dzieje się w Olsztynie – informacja w szkołach.
34	Zapewnienie pomocy dydaktycznych, które urozmaicą zajęcia prowadzone w szkołach ponadpodstawowych (pracownie: chemiczna, biologiczna, fizyczna).
35	Więcej imprez sportowych.
36	Wsparcie dla przedsiębiorców, żeby Olsztyn był przyjaznym miastem dla firm, które u nas tworzą miejsca pracy.
37	Ściągnięcie do Olsztyna korporacji, które dają dużo miejsc pracy i dobre zarobki.
38	Stworzenie parkingów piętrowych.

39	Praktyki zawodowe, projekty jeszcze na etapie szkoły, a już dające realne pozyskanie doświadczenia, które można wpisać do CV.
40	Lepsze skomunikowanie północnej części Olsztyna
41	Obwodnica dla Olsztyna.

c. Opinie, wnioski i propozycje zgłaszane na piśmie

Lp.	Treść wniosku, opinii, propozycji
1	Chciałby zaproponować rozwój miasta w sferze turystycznej. Aby podnieć atrakcyjność miasta dla wodniaków dobrze by było połączyć kanałami jezioro Ukiel z jeziorem Kortowskim oraz jeziorem Długim (kanał przy ul. Jeziornej). W Olsztynie brakuje również letniej sceny nad jeziorem , proponuje wybudowanie Amfiteatru przy ul. Leśnej nad jeziorem Długim. Bardzo dobra lokalizacja, bardzo blisko starego miasta oraz blisko dworca kolejowego. Gdyby jeszcze można było połączyć Łynę z naszymi jeziorami to już by było super.
2	W imieniu wszystkich mieszkańców, którym Olsztyn jest bliski oraz chcą tutaj pracować, mieszkać, płacić podatki, zakładać rodziny oraz wychowywać dzieci, pragnę złożyć petycję dotyczącą trzech kwestii będących zadaniami własnymi Gminy Olsztyn, które są priorytetowe z punktu widzenia jakości życia mieszkańców. Pierwsza kwestia, którą pragniemy podnieść to stan chodników w naszym mieście, a w szczególności w jego najstarszych, ale również najatrakcyjniejszych urbanistycznie częściach. W naszej ocenie, obecnie tworzona ocena stanu chodników nie oddaje ich rzeczywistego stanu. Stąd postulujemy aby: • od roku 2021 ocena przed zaakceptowaniem przez Zarząd Dróg Zieleni i Transportu była przekazywana Radom Osiedli do zaopiniowania oraz dawała możliwość zgłaszania uwag mieszkańcom, • ocena zbiorcza w postaci mapy jak i konkretnych chodników była udostępniania publicznie na stronie internetowej lub w BIPie ZDZiT, • każde przejście dla pieszych zostało ocenione jako oddzielny i samodzielny fragment infrastruktury, • przystanki były oceniane wg standardów przyjętych przez ZDZiT, • była wykonywania liniowo (a nie punktowo lub średnio), czyli na całej długości i dla wszystkich odcinków wraz z dokumentacją wideo.
3	Drugą sprawą, która czeka od ponad 70 lat na podjęcie zdecydowanych działań jest budowa Sali Gimnastycznej przy Szkole Podstawowej nr 1 im. Ryszarda Knosały na ul. Moniuszki. Szkoła ta, mimo iż posiada pierwszy numer w miejskiej numeracji nadal nie doczekała się stworzenia profesjonalnego zaplecza gimnastycznego. Dlatego postulujemy, aby projekt zagospodarowania terenu oraz projekt sali zostały wpisane jako zadania dla Wydziału Inwestycji Miasta Olsztyn na rok 2021. Posiadanie gotowego projektu, pozwoli w późniejszym czasie na podjęcie działań idących w kierunku realizacji oraz pozyskiwanie zewnętrznych środków. Tworzeniu projektu musi towarzyszyć proces konsultacji z uczniami, nauczycielami oraz mieszkańcami okolicznej zabudowy. Ponieważ w bliskiej okolicy nie ma publicznie dostępnych obiektów sportowych, zagospodarowanie terenu powinno uwzględniać publiczne korzystanie z niego przez mieszkańców po zakończonych zajęciach szkolnych.
4	Trzecią kwestią, na którą pragniemy aby Pan oraz podległe Panu jednostki zwróciły uwagę jest szybka zmiana struktury osiedli położonymi w północnej części miasta za torami Kolejowymi. Już obecnie na osiedlach Podleśna, Wojska Polskiego, Zatorze i Zielona Górka pojawiło się kilkaset nowych mieszkań. W związku z wyprzedażą miejskich gruntów (lub należących do miejskich spółek MPEC na ul. Cichej), zmiany przeznaczenia prywatnych obiektów, oraz wydawaniu kolejnych decyzji o Warunkach Zabudowy, koniecznym jest zapewnienie podstawowych potrzeb mieszkańców umożliwiających im zachowanie zdrowia oraz aktywności zawodowej. Stąd apelujemy o zarezerwowanie oraz przeznaczenie terenu u zbiegu ul. Zientary Malewskiej oraz Poprzecznej na obiekty użyteczności publicznej t.j. żłobek, przedszkole oraz przychodnię Podstawowej Opieki Zdrowotnej.

5	**Turystyka - wykorzystanie szlaku długodystansowego E11** Olsztyn odwiedza najwięcej turystów ze wszystkich analizowanych stolic Polski Wschodniej, przy czym w strukturze turystów tylko ok. 13% stanowią obcokrajowcy. Również gminy sąsiadujące z Olsztynem prezentują się dobrze na tle porównywanych obszarów, ale zainteresowanie turystów zagranicznych noclegami w tych jednostkach jest bardzo niskie. Należy podkreślić, że statystyki te nie obejmują turystów, którzy nie korzystają z noclegów (w tym ok. 1 mln turystów przybywających do Sanktuarium Matki Bożej w Gietrzwałdzie). [1] Strategia budowana jest o wyniki badań porównawczych tylko w nawiązaniu do regionu wschodniej Polski, gdzie dość łatwo w statystykach Olsztyn zajmuje pierwsze miejsce. Statystyki te udzielają informacji ilościowej, brak jednak wskaźnika jakościowego (trudno mierzalnego, ale możliwego do uzyskania w metodologii badań np. przez wywiady pogłębione). Informacje te wprowadzają mylny obraz miasta Olsztyna jako kulturalno-turystycznego eldorado. W innym miejscu potwierdza to sam dokument strategiczny w odniesieniu do oferty kulturalnej: Na pozytywną ocenę jakości życia w Olsztynie składają się przede wszystkim: (...) -oferta kulturalna (w tym obszarze opinie są relatywnie najbardziej zróżnicowane).[2] Biorąc pod uwagę historyczne uwarunkowania (turyści z Niemiec) oraz wyjątkowe aspekty przyrodnicze, turystyka międzynarodowa nie rozwija się w stopniu zadowalającym. W jaki sposób dokument strategiczny na przyszłe lata może wyznaczyć skuteczne rozwiązania dla turystyki? Naszym zdaniem przede wszystkim zauważając i wykorzystując już obecny potencjał, a takim jest np. szlak międzynarodowy E11, którego trasa biegnie przez Olsztyn. Bazując na danych dostępnych za rok 2018, województwo warmińsko-mazurskie zostało odwiedzone przez 1 308 573 osób w tym 162 345 to turyści zagraniczni3. Informacje opierają się na kryterium przynajmniej jednego noclegu w opisywanym regionie. Dane ilościowe nie odzwierciedlają kwestii jakościowych, a przecież turystyka na Warmii i Mazurach to przede wszystkim aktywny wypoczynek. Częstokroć ci, którzy odwiedzają region tworzą również jego wyjątkową atmosferę i przyczyniają się do tworzenia pewnej kultury wypoczynku. Brać żeglarska, bo o niej głównie mowa, korzysta głównie z noclegów na jachtach, które to nie są ujęte w statystykach. Turystów, którzy aktywnie uczestniczą w wypoczynku należałoby zakwalifikować jako turystów o wysokim współczynniku jakościowym. Są to osoby, które często wracają do tego samego miejsca, tworzą jego niepowtarzalną atmosferę, są osobami, które poprzez marketing szeptany reklamują i tworzą silne więzi emocjonalne związane z wypoczynkiem w tym pięknym regionie. W naszej opinii nie jest wykorzystany potencjał grupy turystów z wysokim współczynnikiem jakościowym dla których podróżowanie, poznawanie nowych miejsc jest sposobem na życie. Mowa tutaj o tak zwanych backpackersach (backpacker- określenie turysty podróżującego po świecie z plecakiem jako jedynym bagażem, sypiającego w schroniskach i najczęściej odwiedzającego kraje, w których jest taniej4). Społeczność backpackersów cechuje się silnym związkiem emocjonalnym z odwiedzanymi miejscami, łatwo nawiązuje kontakty i poprzez narzędzia portali społecznościowych dzieli się z innymi swoimi przeżyciami, doświadczeniami i zachwytami. Naszym zdaniem w tej grupie, która powinna stać się docelową, jeśli chodzi o pozyskiwanie nowego ruchu turystycznego dla regionu Warmii i Mazur drzemie ogromny potencjał. Dla tego rodzaju turystów wyzwania jakie niosą ze sobą szlaki długodystansowe są jednym z podstawowych sposobów realizacji swojej pasji. W Europie istnieje sieć szlaków długodystansowych. Wyznakowanych jest dwanaście tras (obecnie trwa praca nad kolejną trasą). Ich oznaczenia to duża litera E z numerem trasy. Przez Polskę przechodzą cztery trasy długodystansowe o oznaczeniach E3 i E8 na południu kraju w rejonach górskich (odcinki te są stosunkowo krótkie na naszym terytorium) oraz E9 nad brzegiem morza i najdłuższy odcinek szlaku długodystansowego biegnący przez nasz kraj, noszący symbol E11. Szlak o tym oznaczeniu jest najbardziej istotny dla tego opracowania. Trasa szlaku E11 przebiega bowiem praktycznie przez całą Warmię i Mazury. Długość obecnie wyznakowanego szlaku to 2 560 km. Zaczyna się w małej holenderskiej społeczności rybackiej na brzegu Morza Północnego, Scheveningen. W Holandii trasa biegnie przez 355 km np. przez Hagę. Niemiecki odcinek szlaku prowadzi przez Dolną Saksonię, Góry Harz (jedyne góry na tej trasie), Brandenburgię i Berlin, całość niemieckiego odcinka to 996 km. Najdłuższy odcinek trasy długodystansowej E11 biegnie przez Polskę. Trasa szlaku przecina Polskę zachodu na wschód i biegnie przez 1 177 km, aż do granicy litewskiej. Trasa szlaku planowana jest do Sankt Petersburga, ale ze względów politycznych nie wiadomo, kiedy zostanie wyznakowany na odcinku Litwa, Łotwa, Rosja. Potencjał szlaków długodystansowych jest skrupulatnie wykorzystywany przez naszych zachodnich sąsiadów, posiadają one dedykowane oznaczenia, infrastrukturę, mapy i możliwość rezerwacji noclegów w trakcie pokonywania kolejnych odcinków. W Polsce szlaki te nie są wyznakowane indywidualnie, korzystają z sieci szlaków

	turystycznych utworzonych przez PTTK. W ramach trasy długodystansowej kolory szlaków PTTK zmieniają się wielokrotnie. Brakuje informacji o ilości kilometrów przebytych i tych do celu. W innych krajach stosowane są kody QR, które pomagają w każdym aspekcie wędrówki. W Polsce brakuje infrastruktury dedykowanej szlakom długodystansowym. Tak naprawdę w naszym kraju szlaki te istnieją głównie na papierze. Nie da się przyciągnąć i aktywować społeczności backpackersów na tym pięknym terenie bez podstawowej troski o ich bezpieczeństwo i wygodę, a tym jest przejrzyście i nowocześnie wyznakowany szlak. Dużo można pisać, jak powinna zostać wykorzystana szansa jaką niesie fakt przechodzenia szlaku przez miasto Olsztyn. Idea miast partnerskich jest jednym z tych narzędzi, które pomoże współtworzyć wspaniałą ideę turystyki aktywnej. Miasto Olsztyn powinno dostrzec ogromny potencjał tego szlaku, dlatego w swoich dokumentach strategicznych powinno bardziej szczegółowo podjąć decyzję do jakiego rodzaju turysty chce dotrzeć. Ujednolicanie wszystkich odwiedzających miasto powoduje, że adresat oferty turystycznej jest wszystkimi turystami, a właściwie żadnym. W naszym mniemaniu turystyka zmierza w kierunku turystyki niskobudżetowej, a dla takich turystów nie ma rozwiązań strategicznych. Trzeba pamiętać, że turysta niskobudżetowy to taki, który kosztem jakości noclegu w bardzo świadomy sposób korzysta z oferty kulturalnej oraz rozrywkowej i ma bardzo sprecyzowane plany turystyczne. Mylne jest myślenie, że taki turysta zostawi mniej środków finansowych w mieście. Zostaną one bardziej rozproszone (dywersyfikacja). Baza noclegowa dla turysty niskobudżetowego jest w Olsztynie niewystarczająca. Stworzenie (może we współpracy z sektorem prywatnym) miejsca kempingowo-kamperowego w atrakcyjnym miejscu, z odpowiednią infrastrukturą, a przede wszystkim dobrze skomunikowanego z resztą miasta jest jednym z przykładów na budowanie strategii przyjaznej backpackersom. 1 *Strategia Rozwoju Miasta- Olsztyn 2020*, Urząd Miasta Olsztyna, Olsztyn 2013, str. 16 2 Ibidem, str. 15 3 https://olsztyn.stat.gov.pl/files/gfx/olsztyn/pl/defaultstronaopisowa/73/2/1/turystyka_2018_2.pdf (dostęp: 16.08.2021 r.) 4 https://pl.wiktionary.org/wiki/backpacker (dostęp 18.09.2021 r.)
6	**Turystyka- miasto bez reklam** Proponujemy rozważenie wprowadzenia do dokumentu idei miasta bez reklam z perspektywą wdrożenia jej do 2030 r. Reklamę outdoorową, czyli druki wielkoformatowe, afisze, citylighty itd. możemy w tej chwili spotkać praktycznie na każdym kroku. Nie tylko w większym miastach, nie tylko w centrum- reklamy w przestrzeni publicznej są po prostu wszędzie. Nie ma właściwie nic dziwnego w tym, że co jakiś czas pojawiają się inicjatywy, których celem jest zakazanie bądź też ograniczenie instalowania reklamy outdoorowej w centrach, zwłaszcza na starówkach polskich miast. Warto zaznaczyć, że sama idea miasta bez reklam nie jest niczym nowym. Co więcej, są miejsca, gdzie nawet dziś, w XXI wieku udało się całkiem sprawnie zakaz reklamy outdoorowej wprowadzić. Najsłynniejszym przykładem jest Sao Paulo w Brazylii. To brazylijskie miasto funkcjonuje jako *miasto bez reklam* już od roku 2006. To właśnie wtedy burmistrz Sao Paulo podjął decyzję o usunięciu z murów oraz ścian budynków w mieście reklam outdoorowych. Ustawa *Clean City Law* Gilberto Kassaba jeszcze przed uchwaleniem budziła wiele kontrowersji. Zwłaszcza wśród przedstawicieli firm, które wcześniej inwestowały w reklamę outdoorową w Sao Paulo. Szacowano, że rezygnacja z reklam w mieście zmniejszy jego dochody z tego tytułu aż o 133 milionów USD. Przeciwnicy twierdzili także, że usunięcie bilbordów z budynków w mieście, zwłaszcza tych w niezbyt dobrym stanie, pogorszy ogólny wizerunek Sao Paulo. Dziś wiemy już, że decyzja Gilberto Kassab nie przyniosła wcale tak fatalnych skutków. Nie tylko nie doszło do finansowej katastrofy finansowej miasta, ale także wiele zniszczonych elewacji odrestaurowano. W tej chwili Sao Paulo zachwyca swoją nietuzinkową architekturą.[5] Przy tak daleko idących propozycjach oczywiście warto się zastanowić nad efektem PR, który może przynieść więcej korzyści niż dochód z reklam. W momencie, gdy Olsztyn stałby się najczystszym wizualnie miastem, budowanie jego wyjątkowego charakteru w ten sposób jest naszym zdaniem świetnym pomysłem na sukces rozwoju turystyki. 5 https://gadzety-reklamowe.com/blog/2015/04/miasta-bez-reklam-sao-paulo-grenoble/ (dostęp: 18.08.2021 r.)

7	**Komunikacja- system opłat elektronicznych dla użytkowników komunikacji miejskiej** Komunikacja miejska staje się coraz bardziej integralną częścią nie tylko strategii ochrony środowiska naturalnego Unii Europejskiej, ale też swobody przepływu obywateli zjednoczonej Europy. Wyzwaniem dla aktywnie rozwijających się ośrodków miejskich UE jest minimalizacja kosztów bezpośrednich i pośrednich funkcjonowania komunikacji miejskiej. Nie wystarczy już tylko ograniczanie emisji CO2. Celem jest też ograniczenie procesów z negatywnym wpływem na generowanie zużycia materiałów. Bilety komunikacji miejskiej są tego dobrym przykładem. Londyn, będąc jeszcze przed Brexitem wzorcowym systemem komunikacji miejskiej w UE, miał już do miliarda pasażerów rocznie. To generowało duży koszt dystrybucji biletów z papieru. Zredukować udało się wszystko w 3 etapach, dzięki czemu Londyn inwestuje to, co oszczędza. Tą drogą Olsztyn może również podążać, poprzez: 1. Rozwój prepaidowej karty miejskiej w wariantach dla każdej grupy użytkowników, 2. Umożliwienie płacenia za przejazd bezdotykowymi kartami bankowymi, 3. Aplikacje mobilne, w tym płacenie w środkach komunikacji miejskiej np. Apple Pay. Biorąc pod uwagę to, jak banki i operatorzy płatności elektronicznych poszukują aktywnie możliwości rozwoju nowych rynków, staje się rzeczą naturalną wykorzystanie ich potencjału technologicznego do budowy nowego systemu poboru opłat komunikacji miejskiej Olsztyna. Źródłem finansowania mogłyby stać się fundusze unijne oraz przerzucenie części kosztów wdrożenia na bankowego operatora systemu. Redukcja kosztu obsługi sprzedaży biletów w czasie powszechnych płatności bezdotykowych stałaby się z pewnością wielką korzyścią dla budżetu miasta. Dodatkowo obsługa takiego systemu mogłaby przyczynić się do rozwoju lokalnych startupów operujących w FinTech.
8	**Klimat- odpowiedzialna polityka antysmogowa** Od lat zanieczyszczenie powietrza w Polsce pozostaje wyższe niż w państwach zachodnioeuropejskich i nic się nie zmienia. Likwidacja źródeł niskiej emisji, czyli pyłów zawieszonych prowadzona jest bardzo opieszale. Według raportu Polskiego Alarmu Smogowego (PAS) ślimacze tempo wymiany kotłów pokazuje, że działania antysmogowe nie są priorytetem ani największych miast, ani najbardziej zanieczyszczonych gmin.[6] Olsztyn również nie bryluje w tym temacie, pomimo obowiązywania programu rządowego *czyste powietrze* oraz uchwały o dofinansowaniu wymiany źródeł ogrzewania na ekologiczne. Ilość wymienionych pieców oraz kwoty przeznaczone przez miasto na ten cel są jednymi z najniższych w kraju, a w analizie i badaniu opinii mieszkańców ochrona środowiska jest postrzegana negatywnie. Jedną z przyczyn tego zjawiska są mało restrykcyjne uchwały, które odsuwają w czasie wprowadzenie pełnych zakazów, ograniczają się do wieloletnich planów wymiany kotłów na nowoczesne, ale wciąż spalające węgiel. Regulacje antysmogowe przyjęło 13 samorządów wojewódzkich. Nie wprowadzono ich jedynie w woj. warmińsko-mazurskim, podlaskim i lubelskim. Wprowadziły je też niektóre miasta: Kraków, Warszawa, Poznań, Wrocław, Zielona Góra, Kalisz czy Gorzów Wielkopolski. Własne regulacje planuje wprowadzić Oświęcim. Na uznanie zasługuje obowiązująca Uchwała nr XLVI/906/18 Rady Miasta Olsztyna z dnia 28 marca 2018 r. w sprawie przyjęcia *Regulaminu udzielania dotacji celowej z budżetu Gminy Olsztyn na dofinansowanie inwestycji służących ochronie powietrza, polegających na wymianie źródeł ogrzewania na proekologiczne, w budynkach mieszkalnych na terenie Miasta Olsztyn*. W warunkach polskich jednak wprowadzenie jedynie dotacji bez jednoczesnego przymusu wymiany i określenia przedziału czasowego nie spełnia pokładanych nadziei. Wzorem chociażby Krakowa oprócz przeznaczenia znacznych kwot na dofinansowanie należy wprowadzić uregulowania czasowe i jakościowe. Kraków jako pierwszy wprowadził uchwałę antysmogową. Już od 1 lipca 2017 r. zostały wprowadzone zakazy spalania paliw niskiej jakości (węgiel kamienny, węgiel brunatny, muł, wilgotne drewno).[7]

Wymiana kotłów w 2019 r. (miasta wojewódzkie)8

Miasto		Liczba wymienionych urządzeń grzewczych	Liczba urządzeń grzewczych do wymiany
1.	Kraków	4188	1800
2.	Wrocław	1442	18 669
3.	Katowice	1213	20 000
4.	Warszawa	951	17 000
5.	Łódź	649	b.d.
6.	Toruń	544	12 000
7.	Poznań	444	b.d.
8.	Bydgoszcz	397	23 504
9.	Opole	382	6500
10.	Gdańsk	372	b.d.
11.	Szczecin	325	10 174–13 468
12.	Kielce	189	6000
13.	Lublin	177	b.d.
14.	Rzeszów	92	b.d.
15.	**Olsztyn**	**88**	**b.d.**
16.	Zielona Góra	78	b.d.
17.	Białystok	62	9400
18.	Gorzów Wielkopolski	41	b.d.

Powyższe dane plasują Olsztyn w dole stawki wśród miast wojewódzkich, a wspomniany Kraków w roli lidera pod względem zarówno ilości wymienionych kotłów. Liczba wymienionych urządzeń jest 3 razy większa niż we Wrocławiu, który zajmuje w tym rankingu drugie miejsce. Jest to więc duża różnica, która nie może wynikać jedynie z dopłat, które oferują również miasta z dalszych pozycji. Proponujemy zatem wprowadzenie w strategii rozwoju miasta wprowadzenia uregulowań w prawie lokalnym mających na celu doprowadzenie do wymiany wszystkich urządzeń grzewczych niskiej jakości do 2030 r.

---

6 https://polskialarmsmogowy.pl/2020/12/kryzys-w-wymianie-weglowych-piecow-raport-polskiego-alarmu-smogowego/ (dostęp: 18 sierpnia 2021 r.)
7 https://loveair.pl/smog/uchwala-antysmogowa-w-jakich-wojewodztwach-obowiazuje#warminsko-mazurskie (dostęp: 18.08.2021 r.)
8 https://inzynieria.com/energetyka/smog/rankingi/60276,kopciuchy-wciaz-zatruwaja-polske-likwidacja-idzie-opornie-ranking (dostęp: 18.08.2021 r.)

9	**Kultura- rozwój kompetencji kulturowych mieszkańców** W samej wizji rozwoju miasta Olsztyna nie pojawia się słowo kultura. Wzmianki dotyczące kultury są natomiast w jej rozwinięciu, w kontekście oferty kulturalnej. Drugi raz pojawia się w ramach koncepcji wzrostu jakości życia również w kwestiach dotyczących oferty kulturalnej. W celach operacyjnych strategii Olsztyn 2020+ kultura miała do wypełnienia dwa zadania, w obu była użyta instrumentalnie. Samo pojęcie kultury jako oferty rozrywkowo-estetycznej jest już z założenia mylne i spłycające jej znaczenie. Jej wpływ na rozwój społeczny nie może ograniczać się do samej *oferty*. Odbiorcami kultury mają być olsztyniacy i mieszkańcy całego województwa. Powstaje pytanie: co z kompetencjami kulturowymi odbiorcy? Wyżej wspomniane kompetencje powstają latami i wymagają skrupulatnego i odpowiedzialnego podejścia, również strategicznego. Jakość kultury wynika z synergii pomiędzy odbiorcą, a twórcą. Wytwarzanie dóbr kultury nie może być oparte jedynie na myśleniu, w jaki sposób najefektywniej zagospodarować czas wolny olsztyniaków. To bardziej złożony i odpowiedzialny proces, który polega na budowaniu otwartego, wrażliwego i nowoczesnego społeczeństwa na zasadzie „miękkich inwestycji", a kultura jest właśnie taką inwestycją. Wśród zarządzających miastami często pokutuje myślenie o kulturze jako o wydatku z budżetu, który nie jest inwestycją z prawdziwego zdarzenia taką jak np. poprawa jakości komunikacji. Jest to jednak o wiele istotniejsza inwestycja, bo wkraczającą w rozwój społeczny i rozłożona swoim wpływem na wszystkie grupy społeczne i bardzo długiej perspektywie czasowej. Brakuje również spójnej polityki kulturalnej dla regionu, który stałby się wskazówką dla rozwoju instytucji kultury z uwzględnieniem przede wszystkim rozwoju publiczności i ich kompetencji kulturowych. Powstawanie takiego dokumentu musiałyby poprzedzić badania naukowe oraz uwzględnienie specyfiki regionu wraz z jego historią oraz strukturą społeczną opartą w dużej mierze na drugim i trzecim pokoleniu ludności napływowej. Próby budowania takich strategii podejmują indywidualnie instytucje kultury, ale zależy to od wrażliwości społecznej prowadzących dane organizacje. Należy pamiętać, że instytucje kultury powinny tworzyć i posiadać swoje dokumenty strategiczne, gdyż jest to niezbędne do skutecznego i długofalowego zarządzania instytucją. Formę dokumentu strategicznego przybiera koncepcja programowo-organizacyjna, która musi zostać złożona w trakcie konkursu dyrektorskiego przez osoby ubiegające się o to stanowisko. Kandydat do prowadzenia instytucji kultury po wygranym konkursie zobowiązany jest do udostępnienia swojej koncepcji w Biuletynie Informacji Publicznej. W rozdziale 2 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194.) znajdujemy dokładne informacje dotyczące publikowania tego dokumentu. *Art. 15 ust. 5* *Organizator przed powołaniem dyrektora zawiera z nim odrębną umowę w formie pisemnej, w której strony określają warunki organizacyjno-finansowe działalności instytucji kultury oraz program jej działania. Umowa wchodzi w życie z dniem powołania dyrektora. Odmowa zawarcia umowy przez kandydata na stanowisko dyrektora powoduje jego niepowołanie na to stanowisko.* *Art. 15 ust. 5a* *Program, o którym mowa w ust. 5, podaje do publicznej wiadomości w terminie 7 dni od dnia powołania dyrektora instytucji kultury:* *1) organizator na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej lub* *2) instytucja kultury na swojej stronie internetowej.* Przy naborze na stanowiska dyrektorskie, koncepcje dotyczące różnych instytucji powinny uzupełniać się wzajemnie i wypełniać strategię miasta w sferze kultury, która to musi wyjść poza mglistą retorykę *oferty kulturalnej* i budowania *kulturalnej marki*. Miasto jako organizator instytucji kultury musi nakreślić konkretne cele, które należy realizować w odpowiedniej perspektywie czasowej. Cele powinny być zbieżne dla wszystkich instytucji kultury i powinny być realizowane z uwzględnieniem charakterystyki działania danego podmiotu. W dokumencie Strategia rozwoju Olsztyna 2020+ został zauważony brak współpracy pomiędzy instytucjami kultury. Przyjęcie wspólnego dokumentu strategicznego dla instytucji kultury wspomogłoby współpracę pomiędzy nimi. Nakreślenie wspólnych celów i sposobu ich realizacji lepiej organizowałoby pracę instytucji. Już same stworzenie dokumentu i analiza koncepcji programowych podmiotów odpowiedzialnych za kulturę pozwoliłoby na doprecyzowanie wspólnych celów i zdefiniowanie braków.

W Strategii rozwoju Olsztyna 2020+ kultura pojawiła się w kontekście dwóch celów operacyjnych, gdzie kultura ma przyczyniać się do budowania silnej pozycji Olsztyna w sferze dialogu międzykulturowego. Cel miał być zrealizowany poprzez silne umiędzynarodowienie najbardziej znanych imprez kulturalnych oraz podjęcie dyskusji ze środowiskami kultury oraz organizacji pozarządowych nad możliwością wykreowania dwóch/trzech imprez całkiem nowych, które z założenia będą miały charakter międzynarodowy.

Tak rozumiana jest funkcja kultury w celu operacyjnym A1: umacnianie międzynarodowej pozycji Olsztyna jako miejsca styku kultur wschodu i zachodu. Ma ona pełnić funkcję marketingową i wizerunkową. Zostaje przesunięte znaczenie kultury z jej wpływu sprawczego na rozwój społeczny w kierunku budowania marki miasta. Proponowany cel opierał się na rozumieniu kultury jako instrumentu organizacyjno-zarządczego do osiągnięcia celu jakim jest stworzenie imprez o charakterze międzynarodowym. Niestety działanie to nie jest wynikiem silnej energii kulturotwórczej bazującej na zasobach miasta (instytucji, artystów i widzów o wysokich kompetencjach kulturowych), ale projektem marketingowym.

Drugi cel operacyjny, gdzie kultura odgrywa istotną rolę dotyczył budowania tożsamości miasta (cel operacyjny A2). Kultura i oferta instytucji się nią zajmujących miała rozwijać kapitał społeczny służącą integracji mieszkańców oraz podnoszący wiedzę o historii i kulturze stolicy Warmii i Mazur. Kultura w drugim celu operacyjnym występuje jako czynnik integrująco-edukacyjny. Pojawia się wrażenie, że mimo zaproponowanego miękkiego oddziaływania kultury, w porównaniu z pierwszym celem operacyjnym, to również w tym kultura miała zostać użyta jako instrument działania i nośnik pewnych idei. Błąd tej koncepcji polega na tym, że kultura, sztuka i artyzm są wartością samą w sobie, a proponowane cele, były skutkiem działania osiąganym poprzez sprawnie i profesjonalnie działające instytucje artystyczne. Zwiększenie uczestnictwa w kulturze, w tym szczególnie w sztuce wysokiej przyniesie ów rozwój kapitału społecznego. Głównym celem zatem w nowej strategii rozwoju miasta powinno być dążenie do zwiększenia dostępności kultury, poszerzenia możliwości wpływu na odbiorcę i budowanie coraz lepszych kompetencji uczestników.

Warto zwrócić uwagę, że mimo tego, iż kultura i sztuka obracają się w sferze miękkiego oddziaływania społecznego, to należy traktować kulturę również jako istotną dziedzinę gospodarki. Warto przypomnieć, że w sektorach kultury i kreatywnych w Polsce zatrudnionych jest ponad 300 tys. osób, co stanowi około 2 procent wszystkich zatrudnionych. 60 tys., a więc jedną piątą, stanowią artyści i twórcy. Wkład kultury do PKB to 3,5 procent, a więc niewiele mniej, niż wnoszą sektor hotelarski i gastronomiczny, a wytwarzana wartość dodana to około 30 mld zł, czyli około 2 procent wartości dodanej w całej gospodarce. Poza tym, kultura jest siłą napędową dla innych sektorów, takich właśnie jak turystyka, hotelarstwo i gastronomia, co potwierdzają dane dotyczące organizacji festiwali muzycznych czy filmowych.

Większość instytucji, które zajmują się wytwarzaniem i dystrybuowaniem dóbr kultury to instytucje samorządowe. Ich finansowanie polega na stałej dotacji od organizatora (władz samorządowych lub ministerstwa). W większości przypadków dotacja ta pokrywa koszty stałe instytucji takie jak utrzymanie budynku i infrastruktury oraz wynagrodzenia pracowników. W przypadku prawie całkowitego wstrzymania działalności statutowej instytucji kultury (COVID-19), powstaje problem niewystarczającego pozyskiwania środków finansowych, których brak uniemożliwia działalność twórczą. Jeszcze większe problemy związane z brakiem wpływów z działalności kulturalnej dotyczą mniejszych ośrodków kultury, gdzie dotacja celowa jest niewystarczająca na pokrycie kosztów stałych i wpływy finansowe z działalności kulturalnej właściwie decydują o istnieniu i funkcjonowaniu danej instytucji.

Ze względu na powyższe rekomendujemy:

1. Skupienie się na długotrwałym rozwoju kompetencji kulturowych mieszkańców.

2. Przyjęcie spójnej polityki kulturalnej wszystkich regionalnych instytucji kultury w tym organizacji pozarządowych (bazującej na dokumentach strategicznych organizacji np. koncepcji programowo-organizacyjnej).

3. Powołanie Biura Funduszu Kultury, które w ramach swoich kompetencji będzie mogło wspomagać realizowanie dużych wydarzeń artystycznych (organizacyjnie i finansowo), np. poprzez pokrycie wkładów własnych instytucji kultury w projektach oraz integrację działań strategicznych instytucji kultury. Biuro powinno też wspomagać kulturę w momentach kryzysowych (np. COVID-19).

10	**Kryzys bezdomności- niepomaganie dużo kosztuje** W oparciu o informacje uzyskiwane z ośrodków pomocy społecznej, a także Ogólnopolskiego badania liczby osób bezdomnych, liczba osób doświadczających bezdomności przebywających na terenie województwa warmińsko-mazurskiego jest względnie stała i oscyluje na poziomie 1100 osób. Z tej liczby blisko 90% stanowią mężczyźni. Dane jakimi możemy posługiwać się dziś są niekompletne. Pokazują raczej liczbę osób do jakich udało się dotrzeć, a nie prawdziwą skalę problemu. Do zaprojektowania usług wspierających osoby doświadczające bezdomności musimy znać nie tylko ogólną liczbę osób doświadczających bezdomności, ale także powinniśmy: • wiedzieć ile osób jest zagrożonych bezdomnością. Wczesne reagowanie i przeciwdziałanie bezdomności jest zdecydowanie tańsze i skuteczniejsze. • znać miejsce przebywania osób doświadczających bezdomności ze szczególnym uwzględnieniem ich przebywania w przestrzeni publicznej i długości trwania bezdomności, w tym bezdomności ulicznej. Osoby długotrwale bezdomne wymagają pomocy interwencyjnej, wsparcia placówek niskoprogowych oferujących pomoc doraźną tj. możliwość skorzystania z posiłku, kąpieli, uzyskania odzieży, noclegu. Szczególnie ważne jest to w okresach zimowych. • dbać o i stan zdrowia tych osób ze zwróceniem uwagi na zdrowie psychiczne i uzależnienia. Osoby z niepełnosprawnością ruchową, zaburzone, chorujące psychicznie głęboko uzależnione od substancji psychoaktywnych wymagają specjalistycznej pomocy w budynkach dostosowanych do ich możliwości. • zwracać uwagę na wiek osób doświadczających bezdomności. Młodzi ludzie potrzebują innej pomocy niż dojrzałe osoby. Ważne jest również pozyskanie informacji, czy dana osoba jest samotna, czy też posiada rodzinę. Niejednokrotnie człowiek otrzymuje informacje, iż na terenie gminy brakuje placówek wspierających rodziny, czy osoby w związkach. Z tego powodu nie chcąc się rozdzielać ludzie zmuszeni są do przebywania w przestrzeni publicznej. To tylko kilka informacji niezbędnych do prawidłowego zbadania skali bezdomności, która ma być nie tylko podawana w statystykach. Taka wiarygodna i pogłębiona diagnoza umożliwi zdobycie rzetelnej wiedzy, dzięki której będzie można zaplanować politykę rozwiązania problemu bezdomności. Musimy zdawać sobie sprawę, że wszyscy przebywający na terenie gminy tworzą społeczność. Ich rozwój i życiowe interesy wpływają na pozostałych członków społeczności lokalnej. Wiemy, że część osób wymaga wsparcia w dążeniu do własnych celów. Rodzimy się z różnymi zasobami. My jako świadome i wrażliwe społeczeństwo możemy stworzyć system wzajemnego wsparcia tak, aby ludzie potrzebujący otrzymywali je jak najszybciej i najskuteczniej. Tworząc dokument strategiczny powinniśmy pamiętać o takim planowaniu pomocy w obrębie gmin, aby zapewnić łatwy i szybki dostęp zarówno do interwencji kryzysowej, programach wychodzenia z bezdomności oraz prewencji. Działania planowane powinny zapewnić dostęp do wszystkich poziomów pomocy z uwzględnieniem skali potrzeb. Zapewnienie pomocy prawnej, doradcy finansowego, pracy socjalnej jest kluczowe. Ważne jest również zapewnienie edukacji społecznej i wychodzenie z pomocą z biura ośrodka pomocy społecznej tak, aby dotrzeć do osób potrzebujących zanim ich problem narośnie tak, że konieczna jest eksmisja komornicza. Główne działania powinny być skierowane do osób które, muszą skorzystać natychmiast z pomocy, zabezpieczające ich zdrowie i życie. To będzie pomoc streetworkerów docierających w miejsca niemieszkalne i nawiązujących kontakt z osobami w kryzysie bezdomności ulicznej. To także działania łaźni, ogrzewalni, noclegowni, jadłodajni, także dostęp do możliwości bezpiecznego przerwania ciągu alkoholowego oraz złagodzenie fizycznych i psychicznych skutków gwałtownego odstawienia alkoholu oraz dostęp do podstawowych usług medycznych dla osób nieposiadających ubezpieczenia zdrowotnego. Pomoc w wychodzeniu z bezdomności to organizowanie wsparcia mieszkaniowego, prowadzenie placówek całodobowych: schronisk, schronisk z usługami opiekuńczymi, mieszkań treningowych, prowadzenie programów wsparcia mieszkaniowego z zasobów gminy. Olsztyn tak jak każde duże miasto na świecie przyciąga ludzi. Przy odpowiednim zarządzaniu migracja może być korzystna dla gospodarki i społeczeństwa. Wiemy też, że stanowi to wyzwanie dla decydentów politycznych w takich obszarach jak mieszkalnictwo, edukacja, służba zdrowia, infrastruktura i spójność społeczna., dlatego tak istotne jest tworzenie strategii wieloaspektowo, wspierających wszystkich członków społeczności lokalnej zarówno tych mieszkających od urodzenia na terenie gminy jak i tych nowo przybywających. Nie możemy pomijać wsparcia

	dla osób z meldunkiem z poza gminy przebywania ponieważ wpadniemy w pułapkę nieudzielania pomocy, która będzie generować olbrzymie koszty. Powinniśmy wiedzieć i pamiętać, iż udzielanie pomocy to nie tylko kwestia wrażliwości i pomocy humanitarnej, to także oszczędności. Zaniechanie pomocy to realne koszty ponoszone przez służby interwencyjne przyjeżdzające na miejsce, aby udzielić pomocy doraźnej. Należy odejść od tradycyjnej pomocy społecznej skupiającej się na przyznawaniu niskich i tymczasowych zasiłków i przyznawania miejsc w placówkach dla osób doświadczających bezdomności na rzecz nowoczesnej pomocy społecznej. Powinniśmy w większym stopniu skupić się na wsparciu mieszkaniowym i usługach aktywizacyjno-zapobiegawczych oraz wsparciu w środowisku zamieszkania. Nowe podejście zapewni większą skuteczność oraz niższe wydatki i poprawi jakość udzielanej pomocy. Celem polityki powinno być rozwiązanie problemu bezdomności, a nie jak obecnie jedynie łagodzenie jej skutków. W opracowaniu strategii powinno uczestniczyć szerokie grono interesariuszy bezdomności. To instytucje publiczne działające zarówno w obszarze polityki społecznej, zdrowia, ale także policja i straż miejska, szpitale, lokalne organizacje pozarządowe, a także osoby doświadczające bezdomności.
11	**Olsztyn inteligentnej transformacji** Konieczność budowy i skutecznego zastosowania monitoringu miejskiego, ze szczególnym uwzględnieniem miejsc gromadzenia odpadów, tak aby w końcu ukrócić proceder przywożenia odpadów z warsztatów samochodowych, firm remontowych i sklepów z używaną odzieżą pod śmietniki wspólnot mieszkaniowych. Rozwiązanie gromadzenia odpadów na cywilizowanym poziomie np. przez rozwiązania takie jak T-MASTER. https://t-master.pl/aktualnosc/t-master-funkcjonuje-na-rynku-juz-ponad-rok?fbclid=IwAR3fRu1yUreUsG8NHh_tE1lyov6bFUB6YYeZFhrmrs-QL2yJi2HLoj3loi0
12	**Olsztyn wrażliwy** Już czas na wypracowanie skutecznych systemowych mechanizmów wsparcia i pomocy zamiast doraźnych działań, które utrwalają status quo. Np. Food Truck podjeżdżający w miejsce publiczne i wydający posiłek zamiast dotychczasowych praktyk wydawania posiłków w kamienicy mieszkalnej pijanym beneficjentom, którzy rozlewają te posiłki po klatce schodowej a następnie urządzają libacje alkoholowe. Wsparcie bezdomności to nie darmowe mieszkanie do dewastacji, w dodatku w zasobach budownictwa historycznego centrum Olsztyna, które staje się meliną. Od lat 50-tych miasto nie może poradzić sobie z patologicznymi mniejszościami (jak mniejszość romska), którzy niczego nie wnoszą do rozwoju społecznego (nie pracują, nie uczą się, dewastują przestrzeń wspólną). Bez skutecznych rozwiązań systemowych miasto nie poradzi sobie z falami migracji, które lada moment będą napływać. Miasto wrażliwe i empatyczne to nie tolerancja nieróbstwa, roszczeniowości i patologii społecznej. Jak Strategia 2030+ ma rozwiązać powyższe problemy skoro wszystkie poprzednie nie rozwiązały? Słuszna uwaga radnego Mirosława Arczaka - Olsztyn wrażliwy to także Olsztyn wrażliwy na los zwierząt (humanitaryzm, zapobieganie bezdomności i wyciąganie z bezdomności, azyle dla zwierząt i adopcje). Tworzymy strategię przyszłości a nadal mamy nie rozwiązane problemy elementarne, od 20-30 lat. W debacie padła kwestia nie dostosowania budynku ratusza do osób poruszających się na wózkach. Jeżeli przedstawiciele WUOZ nie potrafią znaleźć i podsunąć rozwiązania aby budynek był dostępny dla wszystkich należy wołać o wymianę kadr w tym urzędzie. Krakowskie Sukiennice mają współczesną windę wewnątrz - czyli można.
13	**Olsztyn odporny klimatycznie** Padła kwestia edukacja dzieci i młodzieży w zakresie dbałości o środowisko. Edukacja taka trwa co najmniej od 20 lat. Efekt? Regularne zaśmiecanie przestrzeni publicznej i niszczenie zieleni, w tym przez młodzież np. z LO I podczas przerw na papierosa pod oknami kamienic. Czas wyciągać konsekwencje i egzekwować. <u>Wyzwanie 2 - miasto gąbka</u> - recykling przestrzeni to zagospodarowanie nieużytków pod zieleń. Niestety obecnie ma miejsce wręcz odmowa takich działań. W 2018 roku do programu „Podwórka z natury" złożono projekt zielonego zagospodarowania nieużytku wraz z innowacyjnymi elementami na rzecz przyrody (elementy TioCem, latarnie z budkami lęgowymi wewnątrz, ogród deszczowy). Projekt został odrzucony formalnie ze względu na zapisy „Zintegrowanego Programu Rozwoju Przestrzennego Śródmieścia Olsztyna" (zakładającego dogęszczanie zabudowy

	!!!), który nie stanowi przepisu prawa a jest wykorzystywany instrumentalnie i wybiórczo (efektem jest dziki parking). Zgodnie z tym dokumentem ul. Dąbrowszczaków ma być deptakiem i salonem miasta (trasy spacerowo-handlowej określonej) a już dwa lata później opracowana koncepcja oświetlenia „Masterplan" potwierdza, że ulica ta nadal ma być największym parkingiem miasta. Jednocześnie w ramach OBO 2020 zrealizowano i wyłożono fundusze na tzw. „łąkę kwietną" przy skrzyżowaniu ul. Obiegowej i al. Piłsudskiego (na wcześniej już zagospodarowanym terenie), którą już rok później rozkopano pod tramwaje. To jest wyrzucanie pieniędzy. Wyzwanie 4 - małe działania - to właśnie wspomniany wyżej projekt i jemu podobne odpowiadają na to wyzwanie. Skoro nawet ogrody tymczasowe są ważne dla klimatu tym bardziej zazielenienie nieużytku, którego przeznaczenie nie jest określone żadnym aktem prawnym. Polityka antysmogowa to, także spowolnienie ruchu w centrum, w gęstej zabudowie (strefy Tempo 30), likwidacja dzikich parkingów. Obecnie ulica taka jak Dąbrowszczaków to ulica przelotowa, z podwojonym ruchem odkąd poprawiono wlot z ul. Partyzantów w ul. Kajki. Konieczne jest definitywne uporządkowanie systemu gromadzenia i odbioru odpadów oraz uniemożliwienie dowozu odpadów z zewnątrz. (wspomniane wcześniej). Konieczne jest uchwalenie i wdrożenie konsultowanych od kwietnia do czerwca b.r. „Standardów gospodarowania zielenią na terenie Olsztyna". Uwzględnienie w strategii zagadnień dotyczących zieleni jako elementu odporności klimatycznej (przesłanych w ramach ww. konsultacji jednak nie uwzględnionych w raporcie z konsultacji) - zagadnienia w załączeniu. Konieczna jest koordynacja inwestycji, przedsięwzięć z ramienia Ratusza, tak aby nie „rozkopywać" jednego miejsca kilka razy. Szukanie zieleni do przesadzenia w miejscach realizacji inwestycji zamiast ją wycinać.
14	**Olsztyn bez barier przestrzennych** Zgodnie z sugestiami, które padły podczas debaty - likwidacja nagromadzonych reliktów i pozostałości dawnej infrastruktury: relikty krawężników, słupków, zdewaluowanych fragmentów ogrodzeń, fragmentów zdewastowanej nawierzchni nie pełniących już żadnych funkcji. Olsztyn bez barier = Olsztyn otwarty (dosłownie). Sierpień 2021, sezon turystyczny: Muzeum Warmii i Mazur - Zamek w Olsztynie - otwarty 10.00-17.00 !!! MOK Muzeum Nowoczesności - otwarte 11.00-17.00 !!! W piątek nieczynne !!! Trudno to nawet skomentować a tym bardziej zaproponować przyjeżdżającym na weekend odwiedzającym Olsztyn. Zgodnie z głosem, który pojawił się w debacie - konieczna jest konsekwentna realizacja „Programu Poprawy Wizerunku Przestrzeni Publicznej i Estetyzacji Olsztyna" oraz uporządkowanie tzw. chaosu w przestrzeni.
15	**Olsztyn obywatelski i współzarządzany** Należy poszerzać realizację konsultacji społecznych na większość tworzonych dokumentów i uwzględniać opinie mieszkańców. Wiele dokumentów nawet tych o charakterze koncepcji nie jest nawet publikowana. Należy wyłączyć z budżetu obywatelskiego przedsięwzięcia polegające na wymianie nawierzchni chodników na rzecz ciekawych inicjatyw.
16	**Olsztyn inspirujący** Potrzebny jest Olsztyn jako magnes przyciągający jednostki kulturotwórcze a nie wypychający takie jednostki. Przykład przedsiębiorcy pasjonata jazzu i bluesa, który organizował cykliczne koncerty i festiwale łącząc biznes z pasją ale kilka lat temu inni przedsiębiorcy, których oferta była żenująco uboga skutecznie pozbyli się konkurencji. Olsztyn stracił dlatego, że część szkodliwych przedsiębiorców eksploatujących Stare Miasto widziało, że klient idzie gdzie indziej. Należy wykorzystać istniejące zasoby o różnorodnej tematyce jako punkt wyjścia ale też tworzenie na ich bazie produktu, szlaku czy atrakcji z uwzględnieniem lokalnej historii i dziedzictwa kulturowego. Np.: - szlak dawnych trolejbusów (zajezdnie, słupy trakcyjne, miejsca związane)

	- szlak punktów obserwacyjnych z okresu zimnej wojny - mapa historycznych studzienek kanalizacji burzowej - mapa pomników przyrody - szlak trasą historycznych tramwajów itd. Pełna zgoda z głosem Kornelii Kurowskiej dotyczącym dziedzictwa Ericha Mendelsohna jako potencjału do wykorzystania. Konieczne, także sukcesywne nakłady finansowe na ratowanie obiektów dziedzictwa. Podniesiona kwestia konkretnej strony internetowej ze wszystkimi wydarzeniami kulturalnymi publikowanymi w czytelnym układzie jest konieczna. Obecnie to rozrzucone informacje po różnych instytucjach i portalach.
17	**Olsztyn wielopokoleniowy** Do realizacji idei włączenia i sąsiedztwa wielopokoleniowego niezbędne jest uspokojenie ruchu samochodowego.
18	**Olsztyn mobilny** Konieczne są parkingi park&ride z jednoczesnym zakazem wjazdu samochodów spoza Olsztyna do śródmieścia i zakazem parkowania na zapleczach, podwórkach wspólnot mieszkaniowych, trawnikach i chodnikach. Konieczna jest likwidacja największego parkingu Olsztyna (ul. Dąbrowszczaków), pozostawienie jedynie niezbędnych miejsc postojowych.
19	**Olsztyn zdrowy i aktywny** Aktywność TAK! Rekreacja TAK! Jednak tworzenie szlaków nie może polegać na wytyczaniu szlaku rowerowego po trasie szlaku pieszego, a już tym bardziej, nie może polegać na budowaniu na trasie pieszej skoczni rowerowych przecinających ten szlak między drzewami (jak w Lesie Miejskim). Należy szukać nowych tras. Ponadto szlaki piesze i spacerowe czasu, jakość usług medycznych itp. powinny iść najbardziej widokowymi trasami (bo użytkownicy piesi najbardziej kontemplują otoczenie). Konieczne jest lepsze wykorzystanie atrakcyjnych przyrodniczo i historycznie terenów i wyznaczanie szlaków pieszych (są bardziej uniwersalne, bo szlak pieszy to spacer, marsz, nordic, bieg). Konieczne jest uwzględnienie demografii i tworzenie warunków dla rozwoju medycyny i usług około medycznych dla seniorów.
20	**Olsztyn kompetentny** Kompetencje mieszkańców + Kompetencje urzędników + Efektywna współpraca! Czyli to co wykazała ankieta ☺

Wszystkie zgłoszone uwagi, propozycje, wnioski będą szczegółowo omawiane na etapie konstruowania zapisów dotyczących „Strategii Rozwoju Miasta Olsztyn 2030+".

4. PODSUMOWANIE I. ETAPU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Okres konsultowania: od 26 sierpnia 2021 r. do 31 października 2021 r.

Liczba debat i spotkań konsultacyjnych: 10 debat tematycznych, 2 spotkania z młodzieżą szkół średnich

Łączna liczba uczestników debat tematycznych: 402 osoby, w tym 282 osoby na MS Teams, 120 osób obserwujących debaty w czasie rzeczywistym

Łączna liczba uczestników spotkań stacjonarnych z młodzieżą szkół średnich: 99 osób

Łączna liczba zgłoszonych opinii, wniosków, propozycji:

- w czasie trwania debat: 238,
- w czasie trwania spotkań z młodzieżą szkół średnich: 50,
- zgłoszonych na piśmie/elektronicznie: 20.

ZASTĘPCA PREZYDENTA
Ewa Kaliszuk
Ewa Monika Kaliszuk

Raport sporządzono w Wydziale Strategii i Funduszy Europejskich, 17 listopada 2021 r.